

HEGEL, GEORG WILHELM FRIEDRICH, BRING,
EBBE SAMUEL

De philosophiska vetenskapernas
encyclopedia : öfversättning med
anmärkningar af ...

1844

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

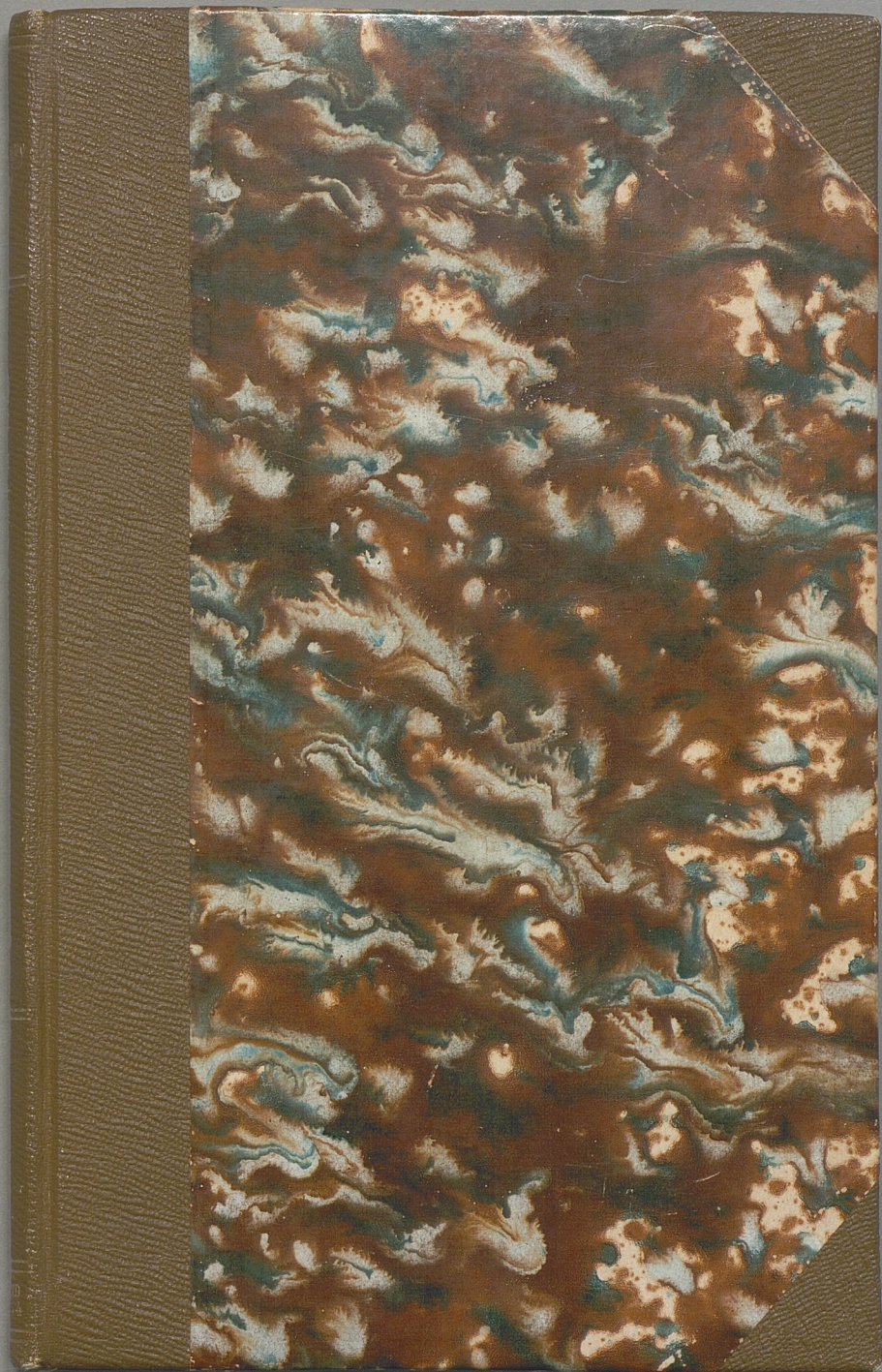
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

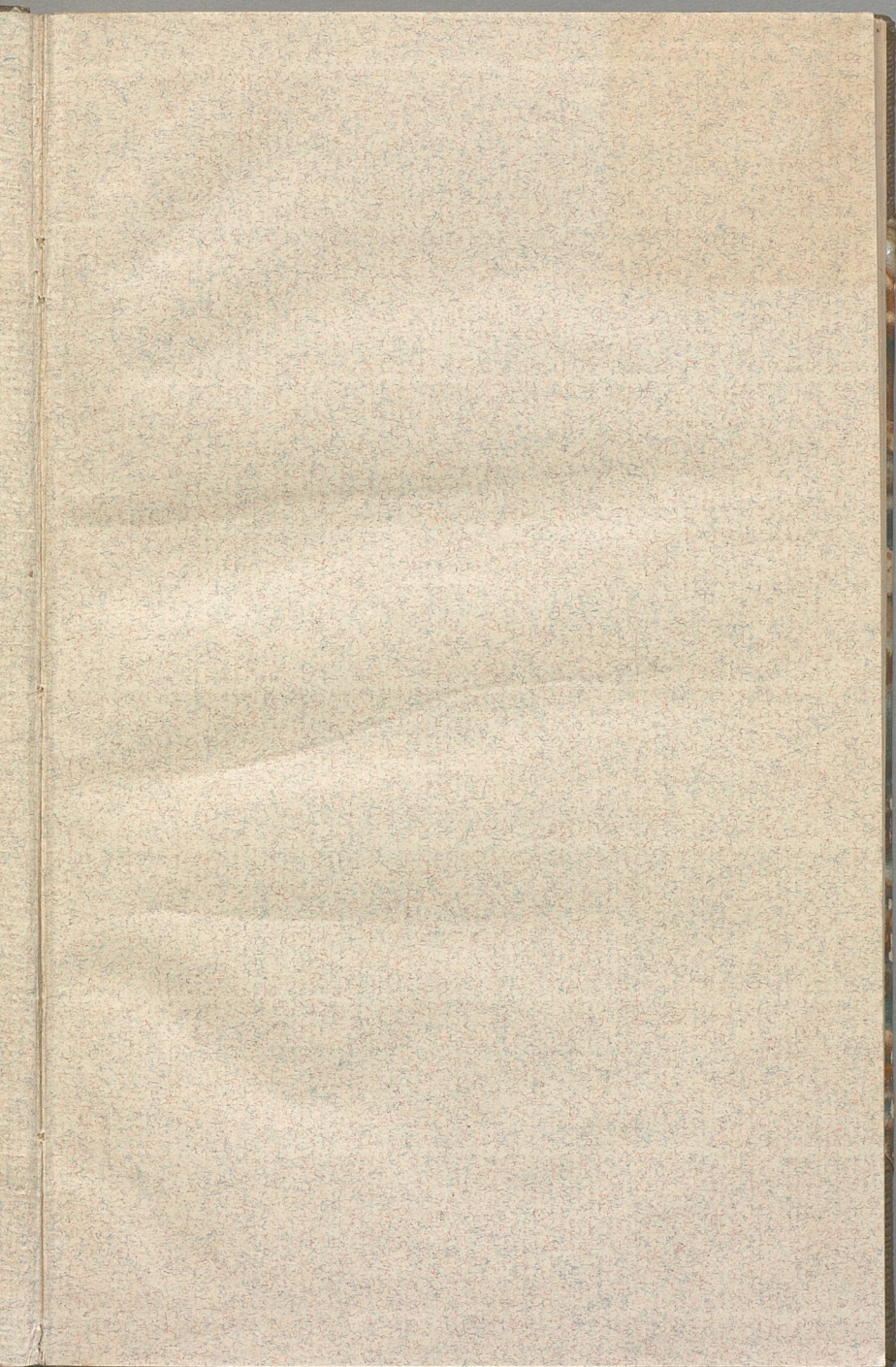
Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

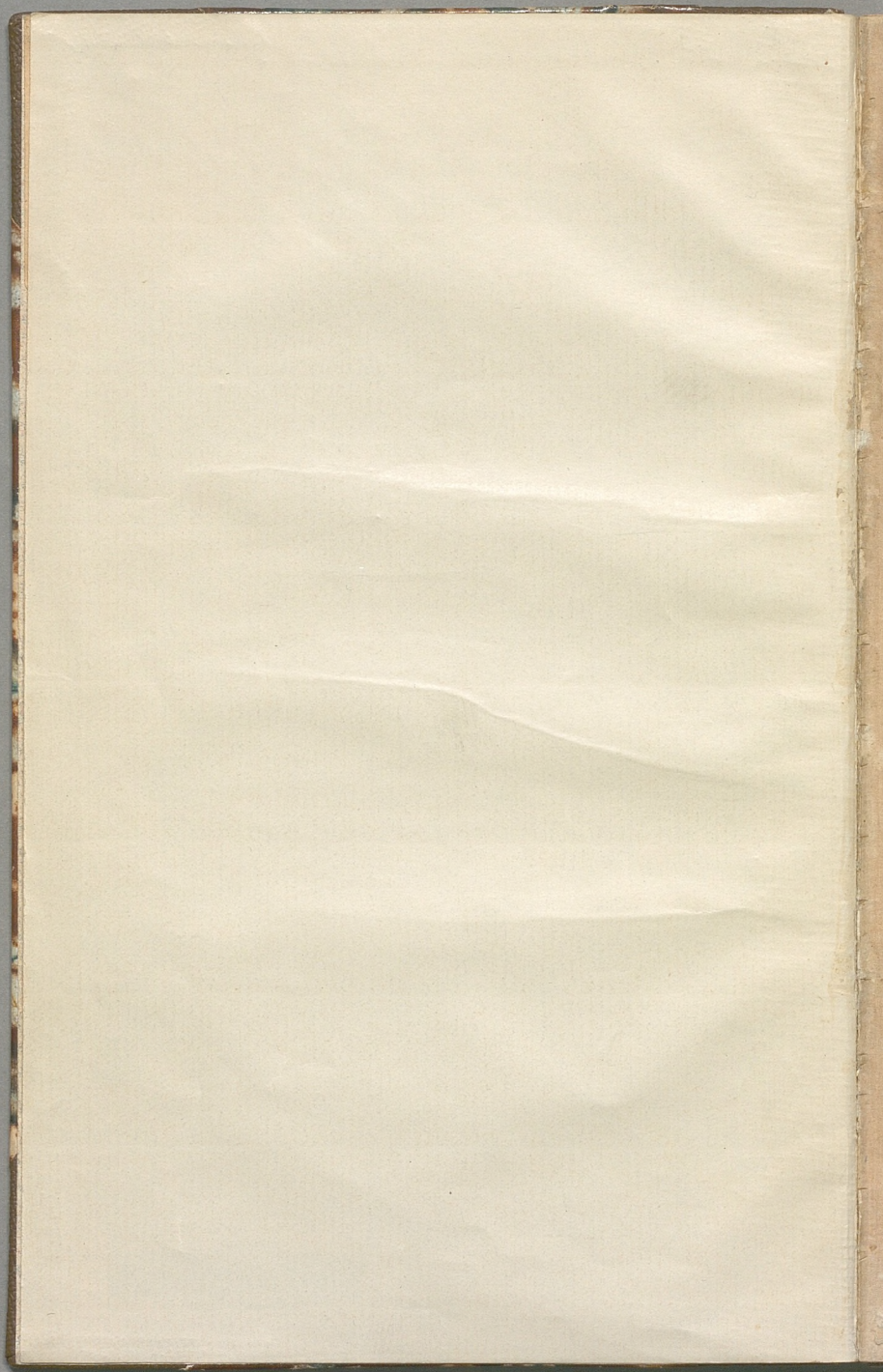
Filos.

Kungl. biblioteket

0 0000 000002583

HEGEL 6 V. FR.

Philos.

*De Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie,*

öfversättning med anmärkningar,

hvilken,

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att, för Doctors-graden i Philosophien,
offentligen försvaras

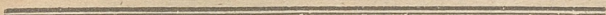
af

NILS LUKAS ANDERSSON,

Philosophiæ Candidat, af Skånska Nationen,

uti Carolinska Academien den 15 Junii 1844.

I,

Lund,

tryckt uti Academiska Bokryckeriet,

1844.

Dr. phil. et med. doctor
et philosophiae licentia habens
et
historiae professor

EBBE SAM BRING

historiae professor
et
philosophiae licentia habens
et
historiae professor

historiae professor

Lund,
typis in Acaedemiska Bokverket,
1844

Förord.

Den öfversättning, som vi här börjat, kan, ehuru den skett under Præsidis ledning, för mången synas ett vådligt företag, helst Svenska språket ännu icke är tillräckligen bildadt för den speculativa filosofien. Vi anse oss emedertid böra nämna, att vi härvid föreskifvit oss tvenne regler: *först och främst*, att så troget som möjligt återgifva Hegels uttryck, helst denne djupsinnige man hade en alldeles ovanlig talent, att i hvarje fall finna det träffande ordet; *för det andra* att icke våldföra modersmålet, såsom e. ex. genom att i stället för *varandet* nyttiga *vara't*, i stället för *tänkandet* *tänka't*. I Tyskan och äfven i Italienskan går det an, att nyttja infinitiverna såsom substantiver, men i Svenskan är sådant att anse såsom alldeles otillåtet. — Beträf-

fande åter Hegelska philosophien, så är den visserligen väl värd, att man flitigt studerar densamma. Men då vi föresatt oss, att på Svenska öfversätta en af Hegels skrifter, så hafva vi valt *de Philosophiska Vetenskapernas Encyclopedie*, emedan Hegel deruti lemnat en kort, dock tydlig och fullständig öfversigt af hela sitt system. — Och härmed recommendera vi vår öfversättning till läsarens benägna omdöme.

De
Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher.

Philosophiska Vetenskapsakademien

Årshäfte för 1788

De

Inledning.

§. 1.

Philosophien har icke den fördel, som kommer de öfriga vetenskaperna till godo, att kunna *förutsätta* icke blott sina *föremål*, såsom omedelbarligen medgifna af föreställningen, utan ock *metoden* för kunskapens början och fortgång såsom redan antagen. Den har visserligen sina föremål närmast gemensamma med religionen. Begge hafva *sanningen* till föremål, och det i den högsta bemärkelse, — emedan *Gud* är sanningen och han *allena* är sanningen. Begge handla sedan vidare om det ändligas gebit, om *naturen* och *menskliga anden*, deras förhållande till hvarandra och till Gud, såsom till deras sanning. Philosophien kan därför väl förutsätta en *bekantskap* med

sina föremål, ja den måste förutsätta en sådan, liksom dessutom ett interesse för desamma; — redan derföre, emedan medvetandet i anseende till tiden gör sig *föreställningar* om föremål förr än *begrepp* om desamma, och den *tänkande* anden till och med endast *igenom* föreställandet och vändande sig *till* detsamma, fortgår till den tänkande kunskapen och begripandet.

Men vid det tänkande betraktandet gifver sig snart tillkänna, att detsamma i sig innesluter fordringen, att visa *nödvändigheten* af sitt innehåll, att *bevisa* så väl dess föremåls varande som bestämningar. Den nämnda bekantskapen med föremålen visar sig således såsom otillräcklig, och att göra *förutsättningar* och *försäkringar* eller att låta sådana gälla, visar sig såsom otillåtet. Men svårigheten, att göra en *början*, inträder genast, helst en början såsom något *omedelbart* gör en förutsättning eller fastmer sjelf är en sådan.

§. 2.

Philosophien kan först i allmänhet bestämmas såsom föremålets *tänkande betraktande*. Men om det är riktigt (och det skall väl

vara riktigt), att *menniskan* genom tänkandet skiljer sig ifrån *djuret*, så är allt menskligt derigenom och endast derigenom menskligt, att det verkställes genom tänkandet. Dock emedan filosofien är ett egendomligt sätt af tänkandet, ett sätt, hvarigenom det blifver kunskap och begripande kunskap, så skall dess tänkande också hafva en *åtskilnad* ifrån det i allt menskligt verksamma, ja det menskligas mensklighet utgörande tänkandet, så idenstiskt det är med detsamma, ja; *i sig* endast *ett* tänkande. Denna åtskilnad sammanhänger dermed, att medvetandets uti tänkandet sin grund egande, menskliga innehåll icke först *visar sig uti tankens form*, utan såsom känsla, åskådning, föreställning, — former, hvilka böra urskiljas ifrån tänkandet såsom form.

Det är en gammal fördom, en sats, som blifvit trivial, att *menniskan* genom tänkandet skiljer jag ifrån *djuret*; det kan synas trivialt, men måste ock synas besynnerligt, om det behöfdes, att erinra om sådan gammal tro. Men detta kan dock anses såsom ett behof, i anseende till vår tids fördom, som på så sätt skiljer *känsla* och *tanke* ifrån hvarandra, att de skola vara hvarannan motsatta, ja så fientliga,

att känslan, i synnerhet den religieusea, skulle blifva genom tänkandet orenad, förvärd, ja tilläfventyrs alldeles tillintetgjord, och religionen och religiositeten icke väsentligen skulle hafva deras rot och ställe i tänkandet. Vid sådant åtskiljande glömmar man, att endast människan är mächtig af religion, men att djuret har ingen religion, liksom litet som rätt och moralitet tillkommer detsamma.

När man försvarar religionens skilnad ifrån tänkandet, så plägar det tänkandet menas, som kan betecknas såsom *estertanka*, — det *reflecterande* tänkandet ¹⁾ hvilket har *tankar* såsom sådana till sitt *innehåll* och bringar dem till medvetandet. Det är försumligheten uti att lära känna och iakttaga den i afseende på tänkan-

¹⁾ Det *reflecterande* tänkandet är detsamma, som det *förståndiga* tänkandet, eller tänkandet på dess lägsta grad. Man skiljer nämligen emellan det *förståndiga*, det *dialectiska* och det *speculativa* eller *förnuftiga* tänkandet. Dessa äro dock icke sinsemellan motsatta, utan endast olika grader af tänkandet. Se Ordbok, för att befordra studerandet af Hegels skrifter. Art. DIALECTIK, pag. 69—72. och Art. FÖRNUFT och FÖRSTÅND. pag. 124—132.

det af philosophien bestämdt uppgifna skilnaden, som frambringar de råaste föreställningar och förebräelser emot philosophien. Då nu religion, rätt och sedlighet tillkommer meniskan, och det just derföre, att hon är tänkande väsende, så har uti det religieusa, det rätta och sedliga, — det må vara känsla och tro eller föreställning, — *tänkan-*det i allmänhet icke varit overksam; dess verksamhet och productioner äro deruti *närvarande* och *innehållna*. Men det är olika, att hafva sådana *af tänkan-*det bestämda och *genomträngda* känslor och föreställningar, — och att hafva *tankar deröfver*. De genom eftertänkandet alstrade tankar öfver dessa medvetandets sätt, äro det, hvarunder reflexion, raisonnement och dylikt, ja äfven philosophien förstås.

Dervid har händt, och ännu oftare har det missförståndet varit rådande, att sådant *eftertänkande* har blifvit påstådt såsom vilkoret, ja såsom den enda vägen, på hvilken vi kunna komma till föreställningen och försannthållandet af det eviga och sanna. Så hafva de t. ex. (numera mest *föråldrade*) metaphysiska hevisen för Guds tillvarelse blifvit utgifna derföre, att eller liksom genom kändedo-

men af de samma och genom öfvertygelsen om deras riktighet tron och öfvertygelsen om Guds tillvarelse väsentligen och allena kunde vinnas. Ett dylikt påstående skulle komma öfverens med det, att vi icke förr kunde äta, än vi hade förvärfvat oss kännedom af näringsmedlens kemiska, botaniska och zoologiska bestämningar, och att vi måste vänta med matsmältningen till dess vi absolverat anatomiens och physiologiens studium. Om det så förhölle sig, skulle dessa vetenskaper uti sitt fält, liksom filosofien i sitt, visserligen vinna mycket i nyttighet, ja deras nytta skulle stegras till en absolut och allmän outhärlighet; eller fastmer skulle de alla, i stället för att vara outhärliga, alls icke existera.

§. 3.

Innehållet, som uppfyller vårt medvetande, af hvilken art det må vara, utgör *bestämheten* af känslorna, åskådningarna, bilderna, föreställningarna, ändamålen, pligterna o. s. v. och af tankarna och begreppen. Känsla, åskådning, bild o. s. v. äro så vida *formerna* af sådant innehåll, som blifver *ett och detsamma*,

om man känner, åskådar, föreställer, vill det, och om man *endast* känner det, eller om man med en blandning af tankar, känner, åskådar o. s. v. eller alldeles *oblandadt* tänker det. Uti en af dessa former eller uti blandningen af flera är innehållet föremål för medvetandet. Men i denna objectivitet *slå sig* ock *dessa formers bestämdheter till innehållet*; så att efter hvarje af dessa former ett särskildt föremål synes uppkomma, och hvad som i sig är det-samma, kan se ut såsom ett olika innehåll.

Då bestämdheterna af känslan, åskådningen, begäret, viljan o. s. v., så vida om dem *vetes*, i allmänhet kallas *föreställningar* ²⁾, så kan i allmänhet sägas, att filosofien i stället för föreställningar sätter *tankar, kategorier*, eller, rättare sagdt, *begrepp*. Föreställningar i allmänhet kunna anses såsom tankarnes och begreppens *metaphorer*. Men dermed, att man har föreställningar, känner man ännu icke deras betydelse för tänkandet, ännu icke deras tankar och begrepp. Omvänt är det ock tvegeghanda, att hafva tankar och begrepp, och

²⁾ Se Ordboken till Hegel, Artiki. FÖRESTÄLLNING. pag. 117—120.

att veta, hvilka äro de dem emotsvarande föreställningar, åskådningar, känslor. — En sida af det, som man kallar philosophiens *obegriplighet*, har afseende härpå. Svårigheten ligger till en del i en oförmåga, som i sig endast är en *brist på vana*, att tänka abstract, d. v. s. att fasthålla rena tankar och att röra sig uti dem. Uti vårt vanliga medvetande äro tankarne behäftade och förenade med sinnligt och andligt bekant ämne, och i eftertänkandet, reflecterandet och raisonnerandet blanda vi känslorna, åskådningarna, föreställningarna med tankar (i hvarje sats af alldeles sinnligt innehåll: detta blad är grönt, äro redan kategorier, *varande, enskildhet*, inblandade). Men ett annat är att göra tankarna sjelfva oblandade till föremål. — Den andra delen af obegripligheten är otåligheten, som på föreställningens sätt vill hafva för sig, hvad som är i medvetandet såsom tanke och begrepp. Det uttrycket förekommer, att man icke vet, hvad man skall *tänka* sig vid ett begrepp, som blifvit fattadt; vid ett begrepp är ingenting vidare att tänka, än begreppet sjelft. Men meningen med detta uttryck är en längtan efter en *bekant föreställning*; det är för medvetandet, liksom den bot-

ten, på hvilken det annars står fast, blefve jämte föreställningens sätt detsamma undandragen. När det finner sig försatt uti begreppens rena region, vet det icke, hvar i verlden det befinner sig. — *Begripligast* finnas derföre de skriftställare, predikanter, talare o. s. v., som för sina läsare eller åhörare säga sådant, som dessa redan kunna utantill, som är dem bekant och som *förstås af sig sjelft*.

§. 4.

I afseende på vårt vanliga medvetande skulle filosofien framför allt hafva *behof* att bevisa, eller uppväcka en *egendomlig kunskapsmethod*. Men i afseende på religionens föremål, på *sanningen* öfverhufvud, skulle den bevisa *förmågan*, att af sig lära känna desamma; i afseende på en i dagsljuset kommande *åtskilnad* ifrån de *religiösa föreställningarna* hade den att *rättfärdiga* sina afvikande bestämmingar.

§. 5.

För behofvet af ett föregående förtydligande angående den nämnda skilnaden och angå-

ende den dermed sammanhängande insigten, att vårt medvetandes sanna *innehåll* blifver uti dess öfversättande till tankens och begreppets form *bibehållet*, ja först ställdt i dess egendomsliga ljus, kan erinras om en annan *gammat fördom*, att nämligen *eftertanka* erfordras, för att erfara, hvad som uti föremålen och händelserna, äfven känslorna, åskådningarna meningarna, föreställningarna o. s. v., är *sannt*. Men eftertänkandet gör i alla händelser detta, att förvandla känslorna, föreställningarna o. s. v. i *tankar*.

Så vida det är endast *tänkandet*, som filosofien till sin sysselsättnings egendomsliga *form* tager i anspråk, men hvarje menniska af naturen kan tänka, så inträffar i kraft af denna abstraction, som bortlemnar den i §. 3. nämnda åtskilnad, motsatsen af det, som förut blifvit anfördt såsom klagan öfver filosofiens *obegriplighet*. Denna vetenskap erfar ofta det förakt, att äfven sådana, som dermed icke bemödat sig, uttala den inbildningen, att de ganska väl förstå, huru det är bevändt med filosofien, och att de, såsom de gå och stå i en vanlig bildning, i synnerhet utgående ifrån religieusa känslor, äro i

stånd, att philosophera och att döma öfver
 filosofien. Man medgifver, att man måste
 hafva studerat de öfriga vetenskaperna, för att
 kunna dem, och att man först i kraft af en
 sådan kunskap är berättigad, att om dem haf-
 va ett omdöme. Man medgifver, att för att
 förfärdiga en sko, måste man hafva lärt och
 utöfvat detta, ehuru hvar och en har sin fot
 till måttstock dertill, och har händer och uti
 dem den naturliga skickligheten till det erfor-
 derliga arbetet. Endast till filosofierandet
 skall dylikt studium, lärande och bemödande
 icke vara erforderligt. — Denna beqväma me-
 ning har i nyaste tider erhållit sin bekräftel-
 se genom läran om det omedelbara vetandet,
 vetandet genom åskådning ³⁾.

§. 6.

Å andra sidan är lika så viktigt, att phi-
 losophien vet, att dess innehåll icke är något
 annat, än den uti den lefvande andens gebit
 ursprungligen frambragta och sig frambringande,
 till *verlden*, till medvetandets yttre och

³⁾ Se dersammastädes, Artickl. INTELLECTUEL ÅSKÅD-
 NING, pag. 277—286.

inre verld gjorda halten, — att dess innehåll är *verkligheten*. Det närmaste mevetandet af detta innehåll kalla vi *erfarenhet* ⁴⁾. Ett vetligt betraktande af verlden urskiljer redan, hvad som uti den yttre och inre tillvarelsens vida rike är endast ett *phænomen*, förbigående och betydelselöst, och hvad som i sig i sanning förtjenar namnet *verklighet*. Emedan filosofien endast i anseende till formen är skiljaktig ifrån annat medvetande af detta ena och detsamma innehåll, så är dess öfverensstämmelse med verkligheten och erfarenheten nödvändig. Ja denna öfverensstämmelse kan anses för en åtminstone yttre probersten för sanningen af en philosophie, liksom det är att anse för vetenskapens högsta ändamål, att genom kannedomen af denna öfverensstämmelse, åstadkomma försoningen emellan det sjelfmedvetna förnuftet med det *varande* förnuftet, med verkligheten ⁵⁾.

⁴⁾ Jfr. Ordboken till Hegels skrifter. Artiklarne ERFARENHET och ERFARENHETS-VETENSKAPERNAS VÄRDE. pag. 82—85. Se ock dersammastädes, Artiklen EMPIRISMUS. pag. 81. 82.

⁵⁾ Det är också detta, som utgör den concretare betydelsen af det, som annars abstractare har

Uti företalet till min *Rätts-philosophie* finnas satserna:

Hvad som är förnuftigt, det är verkligt, och hvad som är verkligt, det är förnuftigt 6).

blifvit betecknad såsom enheten af formen och innehållet; ty formen i dess concretaste betydelse är förnuftet såsom begripande kunskap, och innehållet är förnuftet såsom det substantiella väsendet af den sedliga, äfvensom af den naturliga verkligheten; den medvetna identiteten af begge är den philosophiska idéen. Se Ordboken, Artikl. IDÉE, pag. 222. 223.

6) GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL'S Grundlinien der Philosophie des Rechts, oder Naturrecht und Staatswissenschaft im Grundrisse. Herausgegeben von Dr. Eduard Gans. Berlin, 1833. pag. 17. — Nämnde satsen hafva blifvit såg roft missförstådda, att man deruti trott sig finna servilism. Man har ock i Hegels recension af Württembergiska landsständernas förhandlingar trott sig finna ett nytt bevis på servilism, helst han der tager regeringen i försvar emot de deputerades opposition. Men den, som läst nämde recension, vet, att den innehåller raka motsatsen. Visserligen hade Hegel till de förr omnämnda satserna kunnat tillägga: *Allt förnuftigt är ännu icke verkligt.* Men detta

Dessa enkla satser hafva för många syntes stötande och erfarit motsägelse, och det äfven af sådana, hvilka ej velat frångå, att vara i besittning af philosophie och väl dessutom af religion. Det är onödigt att i detta afseende anföra religionen, emedan dess läror angående den gudomliga verldsregeringen bestämdt uttala dessa satser. Hvad åter angår den filosofiska betydelsen, så bör så mycken bildning förutsättas, att man vet, icke blott att Gud är verklig, — att han är det verkligaste, att han allena är i sanning verklig, utan ock, i anseende till det fornella, att i allmänhet tillvarelsen till en del är *phænomen* (företeelse), och endast till en del verklighet. Uti dagliga lifvet kallar man tilläfventyrs hvarje infall, villfarenelsen, det onda och hvad som hörer till denna sidan, liksom hvarje alldrig så dålig existens tillfälligtvis en *verklighet*. Men äfven redan för en vanlig känsla skall

tillägg kan hvar och en, som känner Hegelska filosofien, sjelf göra. Jfr. den ofvan åbropade Ordboken. Art. HEGEL. pag. 172.

*De Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie,*

öfversättning med anmärkningar,

hvilken,

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att, för Doctors-graden i Philosophien,
offentligen försvaras

af

JÖNS ROLOFF ANDERSSON,

Philosophiæ Candidat, af Skånska Nationen,

uti Carolinska Academien den 15 Junii 1844.

II.

Lund,

tryckt uti Academiska Boktryckeriet,

1844.

De Philosophiske Videnskaberne
Færdig

afleveret med anmærkning

bylle

med Philosophiske Facultetens tillad

den

under indseende

Historicum Professor

ERBE SAM. BRING.

kommer til at foretræde i Philosophien
den 12de Junij 1811

at

JENS BOLDET ANDERSSON

Philosophie Candidat af Almindelig Videnskab

til Carollus, den 12de Junij 1811

at

Juni

den 12de Junij 1811

1811

en tillfällig existens icke förtjena det emphatiska namnet af ett verkligt; — det tillfälliga är en existens som icke har något större värde än det af ett *möjligt*, som äfven så väl kan *icke vara*, som den är. Men när jag har talat om verkligheten, så borde man af sig sjelf tänka derpå, i hvilken bemärkelse jag brukar detta uttryck, då jag uti en utförlig *logik*, äfven afhandlat verkligheten och icke allenast genast nog urskiljt densamma från det tillfälliga, hvilket dock äfven har existens, utan närmare ifrån tillvarelse, existens och andra bestämningar 7). — Emot *det förnuftigas verklighet* opponerar sig redan den föreställningen, så väl att ideerna, idealerna, äro ingenting vidare än chimerer och filosofien ett system af sådana hjernspöken, som omvänt att ideerna och idealerna skulle vara någonting alltför för-

7) *Verkligheten är väsendets och existensens enhet.*

Se HEGEL'S Wissenschaft der Logik. Herausgegeben von D. Leopold von Henning. Erster Theil. Die objective Logik. Zweite Abtheilung. *Die Lehre vom Wesen.* 2:te Aufl. Berlin, 1841. pag. 178.

träffligt, för att hafva verklighet, eller ävenså något allt för vanmägtigt, för att förskaffa sig en sådan. Men verklighetens afskiljande ifrån ideen är isynnerhet omtyckt af förståndet, som håller sina abstractioners drömmar för någonting sannt, och är fåfängt att föreskrifva hvad som *skall ske*, isynnerhet uti politikens fält, liksom världen hade väntat på detsamma, för att erfara, huru den *skulle* vara men icke är; vore den sådan som den skall vara, hvad blefve då af dess inbillade vishet? Om det med sitt skall vara vänder sig emot triviala, yttre och förgängliga föremål, inrättningar, tillstånd o. s. v., hvilka tilläfvventyrs äfven kunna hafva en stor relativ vigt för en viss tid, för särskilda kretsar, så må det väl hafva rätt, och i sådant fall finna mycket, som icke motsvarar riktiga bestämningar; hvem skulle icke vara så klok, att i sin omgifning se mycket, som i sanning icke är så, som det skall vara? Men denna klokhets har orätt uti att inbilla sig, att med sådana föremål och deras reformerande befinna sig inom den filosofiska vetenskapens

interessen. Denna har endast att göra med ideen, hvilken icke är så vanmäktig, att den endast skall vara och icke verkligen är, och således med en verklighet, i afseende på hvilken nämnde föremål, inrättningar, tillstånd o. s. v., endast äro den yttre sidan.

§. 7.

Emedan *eftertänkandet* i allmänhet närmast innehåller filosofiens princip (äfvén i bemärkelse af början), och sedan det i sin *sjelfständighet* åter i nyare tider har uppblomstrat (efter den Lutherska reformationens tider), så har, emedan det genast i början icke hållit sig blott abstract, såsom uti Grekernas filosofierande begynnelse, utan tillika har kastat sig på phænomenverldens omätligt utseende ämne, namnet *philosophie* blifvit gifvet åt allt det vetande, som sysselsätter sig med insigten af det fasta måttet och det *atlmänna* uti de empiriska enskildheternas haf, och af det *nödvändiga, af lagarna* uti den skenbara ordningen af det tillfälligas oändliga mängd, och således tillika har tagit sitt *innehåll* utaf det

yttres och inres *egna* åskådande och varseblifvande, utaf den *närvarande* naturen, liksom utaf den *närvarande* anden och af människans bröst.

Erfarenhetens princip innehåller den oändligen viktiga bestämningen, att för antagandet och försanthållandet af ett innehåll måste människan själf *vara dervid*, bestämdare att hon finner sådant innehåll i enighet med och förenadt med *vissheten om sig själf*. Hon måste själf vara dervid, det må vara endast med sina yttre sinnen, eller ock med sin djupare anda, sitt väsentliga själfmedvetande. — Detta princip är detsamma, som nu för tiden har blifvit kalladt tro, omedelbart vetande, uppenbarelsen uti det yttre och förmanligast uti det *egna* inre. Vi kalla dessa vetenskaper, hvilka blifvit kallade *philosophie*, *empiriska* vetenskaper af den utgångspunct, som de utgå. Men det väsentliga, som de åsyfta och framskaffa, äro *lagar*, *allmänna satser*, en *theorie*; *tankarna* uti det förhandenvarande. Så har den *Newtoniska* physiken blifvit kallad naturphilosophie, hvaremot t. ex. *Hugo Grotius*

genom sammanställning af folkens historiska uppförande mot hvarandra, och med tillhjälp af ett vanligt raisonnement, har uppställt allmänna grundsatser, en theorie, som kan kallas den yttre statsrättens philosophie. — Ännu har namnet *philosophie* hos Engländerna allmänt denna bestämning, *Newton* har beständigt namn af den störste philosoph; ända ned uti instrumentmakarnes pris-couranter, kallas de instrumenter, som icke föras under en särskild rubrik för magnetiskt, elektriskt apparat, ttermometrar, barometrar o. s. v. *philosophiska* instrumenter; visserligen skulle icke en sammansättning af träd, järn o. s. v. utan allenast tänkandet kallas philosophiens instrument *). — Så kallas isynnerhet

*) Äfven den af Thomson utgifna Journal har titeln: *Annaler för Philosophie* eller *Magazin för Chemie, Mineralogie, Mechanik, Naturhistoria, Landthushållning och Konster*. — Med anledning häraf kan man lätt föreställa sig, huru de ämnen äro beskaffade, som här kallas *philosophiska*. — Ibland annonserna angående nyligen utkomna böcker fann jag icke längre sedan i en Engelsk tidning följande: "The Art of Preserving the Hair, on Philosophical

den vetenskap, för hvilken man har att tacka de nyaste tiderna, den politiska oekonomien, äfven philosophie, hvad vi pläga kalla *rational* statshushållning, eller ock *intelligensens* statshushållning **).

Principles, neatly printed in post 8., price 7 sh. —
Med filosofiska grundsatser för hårets preservation menas sannolikt chemiska, physiologiska och dylikt.

**) I afseende på statshushållningens allmänna grundsatser förekommer uti Engelska statsmäns mun ofta det uttrycket *philosophiska* grundsatser, äfven i offentliga tal. Uti Parlamentets session 1825 (d. 2. Febr.) uttryckte sig *Brougham* i anledning af den adress, hvarmed thron-talet skulle besvaras, på detta sätt: "De en statsman värdiga och *philosophiska* grundsatser angående fri handel, — ty utan tvifvel äro de filosofiska, — till hvars antagande Eders Majestät i dag har lyckönskat parlamentet." — Men icke endast denne oppositions-medlem, utan vid den årliga måltid, som (i samma månad) sköpsredare-sällskapet under presidium af den förste Ministern *Carl Liverpool*, sittande emellan Statssecreteraren *Canning* och General-skattmästaren för armeen, *Sir Charles Long*, sade Statssecreteraren *Canning*, till svar på den för honom propönerade skäl: en period har nyligen börjat, uti hvilken Ministrarna hade i

§. 8.

Så tillfredsställande denna kunskap är i sitt fält, så visar sig *för det första* ännu en annan krets af *föremål*, som deruti icke innefattas, — *frihet, ande, Gud*. De äro på detta fält icke derföre icke att finna, emedan de icke skulle tillhöra erfarenheten; de blifva visserligen icke sinnligen erfarna, men hvad som i allmänhet är i medvetandet, erfares — detta är till och med en tautologisk sats, — utan emedan dessa föremål genast visa sig såsom i anseende till *innehållet* oändliga.

Det är en gammal sats, som falskeligen så plägar tillskrifvas *Aristoteles*, såsom om dermed hans filosofiska ståndpunkt skulle vara uttryckt: *Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu*; — ingenting är

sin magt, att på detta landets stats-förvaltning använda de rigtiga maximerna af *djup philosophie*. — Huru ock Engelsk philosophie må skilja sig från Tysk, om annorstädes namnet philosophie brukas endast såsom ett öknamn och på spe, eller såsom något förhatligt, så är det alltid glädjande, att se det ännu äradt uti Engelska Stats-Ministrars mun.

i tänkandet, som icke varit i sinnet, i erfarenheten. Det är att anse endast för ett missförstånd, om den speculativa filosofien icke ville medgifva denna sats. Men omvänt skall den likaledes påstå: *nihil est in sensu, quod non fuerit in intellectu*, — uti den alldeles allmänna bemärkelsen, att *vūs* och i djupare bestämning *anden*, är verldens orsak, och i den närmare (se §. 2.), att känslan af det rätta sedliga, religieusa är en känsla och således en erfarenhet af sådant innehåll, som har sin rot och sitt ställe endast i tänkandet.

§. 9.

För det andra fordrar det subjectiva förnuftet *i anseende till formen* sitt vidare tillfredsställande; denna formen är *nödvändigheten* i allmänhet (se §. 1.). Uti detta vetenskapliga sättet är dels det deruti innehållna *allmänna*, genus o. s. v. såsom för sig obestämdt, icke för sig sammanhängande med det *särskildta*, utan begge äro för hvarandra yttre och tillfälliga, såsom likaledes de förbundna särskildheterna

äro för sig ömsesidigt yttre och tillfälliga. Dels äro begynnelserna allestädes *omedelbarheter*, *något funnet, förutsättningar*. Uti begge tillfredsställes icke formen af nödvändighet. Eftertänkandet, såvida det riktas derpå, att tillfredsställa detta behof, är det egentligen filosofiska, *det speculativa tänkandet*. Såsom eftertänkande således, hvilket i sin gemensamhet med det första eftertänkande tillika är derifrån ätskiljdt, har det utom den gemensamma, också *egendomliga former*, af hvilka den allmänna är *begreppet*.

Den speculativa vetenskapens förhållande till de andra vetenskaperna är såvida endast detta, att den förra icke lernar åsido de senares empiriska innehåll, utan erkänner och brukar det, och att den likaledes erkänner och till sitt eget innehåll använder det allmänna i dessa vetenskaper, lagarna, genera o. s. v., men att den också vidare uti dessa kategorier inför andra och gör dem gällande. Åtskilnaden har såvida afseende endast på kategoriernas förändring. Den speculativa logiken innehåller den förra logiken och metaphysiken, conserverar samma tanke-

former, lagar och föremål, men tillika vidare bildande och omformande dem med vidare kategorier.

Ifrån *begreppet* i speculativ betydelse bör det urskiljas, som vanligen har blifvit kalladt begrepp. Uti den sednare en-sidiga betydelsen är det, som det påståendet blifvit uppställt, och tusende och åter tusende gånger blifvit upprepadt och gjordt till en fördom, att det oändliga icke kan fattas genom begrepp ⁸⁷.

⁸⁷) Hvad som i den vanliga logiken kallas begrepp, är ingenting annat är föreställning. *En saks begrepp* är det i saken sjelf allmänna, förnuftiga, det egna väsendet, det i sanning blifvande och substantiella vid mångfaldigheten och tillfälligheten uti tingens öfvergående yttringar. Man har derföre sagt, att begreppen äro eviga och oskapade, emedan de äro Guds tankar. Hvad vi kalla begrepp är detsamma, som de Platoniska idéerna. Tingen uppkomma och förgås, men icke så begreppen. "Der Begriff", säger Hegel, "wird nicht sinnlich angeschaut oder vorgestellt; er ist nur Gegenstand, Product und Inhalt des *Denkens*, und die an und für sich seyende Sache, der Logos, die Vernunft dessen, was ist, — die Wahrheit

§. 10.

Detta det philosophiska kunskapssättets tänkande behöfver sjelf, såväl att fattas i anseende till sin nödvändighet, som ock att rättfärdigas i anseende till sin förmåga, att lära känna de absoluta föremålen. Men en sådan insigt är sjelf philosophisk kunskap, hvilken derfor faller endast *inom* philosophien. En *föregående* explication skulle således vara en ophilosophisk, och kunde icke vara mer, än en väfnad utaf förutsättningar, försäkringar och raisonnementer, — d. ä. af tillfälliga påståenden, emot hvilka med samma rätt de motsatta kunde uppställas.

En den *kritiska* philosophiens hufvudsynpunkt är, att, förrän man företog sig att lära känna Gud, tingens väsende o. s. v., borde *kunskapsförmågan* sjelf förut undersökas, huruvida den vore i stånd att præstera sådant; man måste förut lära känna *instrumentet*, förrän man företog

dessen, was den Namen der Dinge führt". Se Hegels Logik. I. Th. 2:te Aufl. Berlin, 1841. pag. 20.

det arbete, som förmedelst detsamma skal åstadkommas; om det vore otillräckligt, skulle all möda blifva använd förgäfvad. — Denna tanka har syntts så *plausibel*, att den har uppväckt den största beundran och bifall, och har fört kunskapandet ifrån dess interesse för *föremålen* och ifrån selsättandet med desamma, tillbaka till sig sjelft, till det formella. Dock om man icke vill bedraga sig med orden, så är lätt att se, att andra instrumenter väl kunna undersökas och bedömas på annat sätt; än genom företagandet af det egendomliga arbetet, hvartill de äro bestämde. Men kunskapandets undersökning kan icke ske anorlunda än *kunskapande*; att undersöka detta så kallade verktyg, är icke annat än att kunska. Men att vilja kunska, *förrän* man kunskar, är liksom orimligt, som scholgossens visa föresats, att lära *simma, förrän han vågade sig i vattnet*. *Reinhold*, som har insett den förvirring, som herskade i sådant begynnande, har till dess afhjelpande föreslagit, att tillsvidare börja med ett *hypothetiskt* och *problemiskt* filosofierande, och dermed,

man vet icke huru, fortfara, till dess längre fram skulle visa sig, att man på sådan väg hade hunnit till det *ursanna*. Närmare betraktad går denna väg ut på det vanliga, nämligen på analysen af en empirisk grund eller af ett till en definition förvandladt föregående antagande. Det är icke att misskänna, att ett riktigt medvetande ligger deruti, att förklara den vanliga gången af förutsättningar och föregående antaganden för ett hypotetiskt och problematiskt förfarande. Men denna riktiga insigt ändrar icke beskaffenheten af sådant förfarande, utan uttalar genast dess otillräcklighet.

§. 11.

Närmare kan filosofiens behof bestämmas derhän, att då anden såsom kännande och åskådande har sinnligt, såsom phantasie har bilder, såsom vilja har ändamål o. s. v. till föremål, han i *motsats* af eller blott *i åtskillnad ifrån dessa* sin tillvarelses och sina föremåls *former*, också förskaffar tillfredsställelse åt sin högsta innerlighet, *tänkandet*, och vinner tän-

kandet till sitt föremål. Så kommer han *till sig sjelf*, uti ordets djupaste betydelse, ty hans princip, hans oblandade sjelfhet är tänkandet. Men i denna sin sysselsättning sker det, att tänkandet invecklar sig i motsägelser, d. ä. förlorar sig uti tankarnas fasta ickeidentitet, således icke uppnår sig sjelft, fastmer blifver i sin motsats förvirradt. Det högre behovet går emot detta resultat af det endast förståndiga tänkandet och har deruti sin grund, att tänkandet icke släpper sig sjelft, blifver sig troget äfven i denna medvetna förlust af sitt hossigvarande, "*på det att det må öfvervinna,*" i tänkandet sjelft må fullborda upplösningen af sina egna motsägelser.

Den insigten, att tänkandets natur är sjelf den dialectik, att det såsom förstånd måste råka på det negativa af sig sjelft, i motsägelsen, utgör en hufvudsida af logiken. Tänkandet förtvislande, att *utur sig* äfven kunna verkställa lösningen af den motsägelse, uti hvilken det satt sig sjelft, vänder tillbaka till de upplösningar och den tillfredsställelse, som hafva blifvit anden till del uti andra dess sätt och for-

mer. Tänkandet hade dock vid detta återvändande icke nödigt, att förfalla i den *misologie*, angående hvilken *Plato* redan har haft erfarenheten för sig, och att förhålla sig polemiskt emot sig sjelft, såsom detta sker uti försvarandet af det så kallade *omedelbara vetandet* såsom den *uteslutande* formen för medvetandet af sanningen.

§. 12.

Den af det nämnda behofvet framgående *uppkomsten* af filosofien har *erfarenheten*, det omedelbara och raisonerande medvetandet, till *utgångspunkt*. Derigenom såsom genom en re- telse uppväckt, uppförer sig tänkandet väsentligen så, att det *höjer* sig öfver det naturliga, sinnliga och raisonerande medvetandet, uti det oblandade elementet af sig sjelft, och så gifver sig närmast ett sig aflägsnande, *negativt förhållande* till nämnde början. Det finner så uti sig, uti ideen af dessa företeelsers (phænomeners) *allmänna* väsende, närmast sin tillfredsställelse; denna idee (det absoluta, Gud) kan vara mer eller mindre abstract. Omvändt,

föra erfarenhetsvetenskaperna den retelsen med sig, att besegra den *form*, uti hvilken rikdomen af deras innehåll tillbjudes såsom ett endast omedelbart och funnet, *bredvid hvarannat* stäldt mångfaldigt, derföre i allmänhet *tillfälligt*, och att upphöja detta innehåll till nödvändighet, — denna retelse rycker tänkandet ur nämnde allmänlighet och den endast i sig garanterade tillfredsställelsen, och drifver det till *utveckling af sig*. Denna är å ena sidan endast ett upptagande af innehållet och dess framställda bestämningar, och gifver detsamma tillika å andra sidan det utseendet, att fritt uti det ursprungliga tänkandets bemärkelse framgå endast tillfölje af sjelfva sakens nödvändighet.

Angående förhållandet af *omedelbarhet* och *förmedling i medvetandet* skall längre fram uttryckligen och utförligare talas. Här måste endast på förhand fästas uppmärksamheten derpå, att ehuru väl begge momenterna *synas* såsom åtskiljda, kan intet af *begge fattas*, och att de äro i *oskiljaktig* förbindelse. — Så innehåller vetandet om Gud såsom om allt *öfversinnligt* i allmänhet, väsentligen ett *upplyfande* öfver den sinnliga känslan eller å-

*De Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie,*

öfversättning med anmärkningar,

hvilken,

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att, för Doctors-graden i Philosophien,
offentligen försvaras

af

JOHAN CHRISTOPH. WADSTEIN,

Philos. Cand., S. M. Adjunct, af Lunds Stift,

uti Carolinska Academien den 15 Junii 1844.

III.

Lund,
tryckt uti Académiska Boktryckeriet,
1844.

De Philosophiske Vetenkskabernes
Encyclopædi

af den danske akademiske
forfatter
med Philosophiske Facultetens tilladelse
af den danske akademiske
forfatter
med Philosophiske Facultetens tilladelse
af den danske akademiske
forfatter

ERBE SAM. BRING

af den danske akademiske
forfatter
med Philosophiske Facultetens tilladelse
af den danske akademiske
forfatter

JOHAN CHRISTOPH WADSTEIN

af den danske akademiske
forfatter
med Philosophiske Facultetens tilladelse
af den danske akademiske
forfatter

af den danske akademiske
forfatter
med Philosophiske Facultetens tilladelse
af den danske akademiske
forfatter

skådningen; det innehåller således ett *negativt* förhållande emot detta första, men deruti *förmedlingen*. Ty förmedling är ett börjande och fortgåttvarande till ett annat, så att detta andra endast är, så vida till detsamma är kommet ifrån ett, i jemförelse med detsamma, annat. Men dermed är vetandet om Gud icke mindre sjelfständigt i jämförelse med den nämnda empiriska sidan, ja det gifver sig sjelft sin sjelfständighet väsentligen genom denna negation och detta upplyftande. — Om förmedlingen göres till villkor och ensidigt framställes, så kan man säga, men dermed är icke mycket sagdt, att filosofien har att tacka erfarenheten (det *aposterioriska*) för dess första uppkomst, — i sjelfva verket är tänkandet väsentligen negationen af ett omedelbart förhandenvärande, likasåväl som man har att tacka näringsmedlen för ätandet, ty utan näringsmedel kunde man icke äta; ätandet föreställes visserligen i detta förhållande såsom otacksamt, ty det är förtärandet af just det, som det har att tacka för sig

sjelft. Tänkandet är i denna bemärkelse icke mindre otacksamt. Men tänkandets egna i sig reflecterade, derföre i sig förmedlade *omedelbarhet* (det *aprioriska*) är *allmänligheten*, dess hos-sig-varande öfverhufvud; deruti är det tillfredställt i sig, och så vida är likgiltigheten emot *särskiljningen*, och således emot dess utveckling, detsamma medfödd. Liksom religionen, antingen mera utvecklade eller mera obildade, utbildade till det vetenskapliga medvetandet eller hållen uti den enfaldiga tron och i hjertat, har samma intensiva natur af tillfredsställelse och salighet. Om tänkandet blifver stående vid ideernas *allmänlighet*, — såsom nödvändigt inträffar i de första filosofierna (t. ex. den Eleatiska *scholans varande*, Heraclits *vardande* och dylikt), kan *formalismus* ⁹⁾ med rätta förebrås den-

⁹⁾ Då de, som icke studerat Hegel, merendels äro de förste, som fördöma honom (*ars non habet osorem nisi ignorantem*), och då man ofta läser och hör, att Hegelska filosofien består endast uti *formalismus*; så synes nödigt, att visa, det Hegel aldeles förkastar formalismen, men att

samma; också vid en utvecklad philosophie kan det hända, att endast de abstracta

Schelling, och ännu mer Schellingianerne röra sig esomoftast uti iholiga formler. — *Formalismus i philosophien* består i *allmänhet* deruti, att tänkandet blifver stående vid idéernas almänlighet, isynnerhet om man af en utvecklad philosophie uppfattar och vid det särskildta upprepar endast de abstracta satserna eller bestämningarna, t. ex. att i det absoluta är allt ett, identiteten af det subjectiva och objectiva; dessutom är en sådan sats eller bestämning, till hvars abstracta form idéen nedsättes, ensidig och falsk. Men *isynnerhet* består *formalismen i philosophien* deruti, att formen af triplicitet (den af Kant först genom instinct återfunna, ännu obegripna tripliciteten) eller någon annan form brukas på ett sätt, hvarigenom dessa former nedsättas till ett liflöst schema, och den vetenskapliga organisationen till tabell. Denna formalismus menar sig hafva begripit och uttalat en gestalts natur och lif, när den om densamma uttalat en schemats bestämning såsom prædicat, — vare sig subjectiviteten eller objectivet, eller ock magnetismen eller electriciteten, contractionen eller expansion, öster eller vester, och dylikt, hvilket kan mångfaldigas i oändlighet, emedan på detta vis hvarje bestämning eller gestalt kan åter brukas såsom en schemats form eller

satserna eller bestämningarna, t. ex. att i det absoluta allt är ett, det subjectivas

moment, och hvarje tacksamt kan göra samma tjänst åt den andra; en cirkel af ömsesidighet, hvarigenom man icke får veta hvad saken sjelf, hvarken hvad den ena eller den andra är. Dervid blifva dels sinliga bestämningar upptagne ur den vanliga åskådningen, hvilka visserligen skola betyda något annat än de säga, dels blifver det i sig betydande, tankens rena bestämningar, t. ex. subject, object, substans, orsak, det allmänna o. s. v. brukade alldeles så obesedt och okritiskt, som uti allmänna lifvet; så att denna metaphysik är likså ovetenskaplig, som dessa sinnliga föreställningar. I stället för det inre lifvet och dess tillvarelses sjelfrörelse blifver nu en sådan enkel bestämdhet efter en ytlig analogie uttalad om åskådningen, det vill här säga, det sinnliga vetandet, och detta formelns yttre och tomma användande kallar man *construction*. Denna formalismus är icke bättre, än hvarje annan. Huru slö måste icke den menniskan vara, hvilken man icke pe en fjerdedels timma kunde bibringa den teorien, att det gifves astheniska, stheniska och indirect astheniska sjukdomar och likaså många cur-metoder, och som icke, då ännu för kort tid sedan en sådan undervisning dertill var tillräcklig, kunde på denna korta tid blifva förvandlad ifrån

och objectivas identitet, blifva uppfattade
och vid det särskildta endast ånyo uppre-

en rutinier till en theoretisk läkare. Då t. ex.
den naturphilosophiska (Schellingska) formalismen
lärer, att förståndet är elektriciteten, eller att dju-
rat är qväfgas, eller ock lika med södern eller
norden, o. s. v., eller representerar den, antingen
detta uttryckes så naket som här, eller ock sam-
manbrygges med mer terminologie; så må oerfa-
renheten råka i förvåning öfver en sådan kraft,
som griper tillsamman det vldt åtskildta, och öf-
ver det våld, som det hvilande sinnliga genom
denna förbindelse lider, och som derigenom för-
länar detsamma skenet af ett begrepp, men be-
sparar sig hufvudsaken, nämligen att uttala be-
greppet sjelft, eller den sinnliga föreställningens
betydelse. Oerfarenheten kan uti en sådan for-
malismus dels beundra en djup genialitet, och
förlusta sig af det ljusa uti sådana bestämningar,
då det abstracta begreppet ersättes genom något
åskådligt, dels lyckönska sig sjelf till den anade
själsförvandskapen med sådant herrligt philoso-
pherande. Knepet af en sådan vishet läres lika
så snart, som det är lätt, att utföra det; dess upp-
reparende blifver, då knepet är bekant, så odrägligt,
som uppreparandet af en insedd' taskspelarekonst.
Denna liktoniga formalismens instrument är ej
svårare att handtera, än en målares palett, på

pade. I afseende på tänkandets första abstracta allmänlighet har det en riktig

hvilken finnes endast två färger, t. ex. rödt och grönt, för att med den förra anstryka en yta, då ett historiskt stycke, med den senare, då ett landskap begäres. Det är svårt att afgöra, hvilket dervid är större, den behaglighet, med hvilken allt, hvad som är i himmelen, på jorden och under jorden, anstrykes med sådan färgsås, eller inbildningen angående förträffligheten af detta universalmedel; den ena understödjer den andra. Hvad som vinnes genom denna method att påklistra allt himmelskt och jordiskt, alla naturliga och andliga gestalter ett par bestämningar af det allmänna schema, och på detta sätt inränga allt, är ingen ting mindre, än en solklar uppgift om organismen af universum, nämligen en tabell, som liknar ett skelett med påklistrade sedlar, eller en rad af tillslutna lådor med deras påhäftade etiketter uti en kryddkrämrebod. — Den som vill se exempel på formalismen i stort, må läsa *Schellings Zeitschrift für speculative Physik*. Schellingianerne hafva dock ännu mer än Schelling gjort sig skyldige till en tom formalismus. De hafva dels inkastat sig uti ett andelöst ordsvall om det absoluta, dels hafva de uppgifvit *begripandet* och således knnskapens hufvudmoment, och tala i stället ur den så kallade *intelec-*

och grundlig betydelse, att man har att tacka erfarenheten för filosofiens *utveckling*. De empiriska vetenskaperna blifva å ena sidan icke stående vid varseblifvandet af företeelsens (phænomenæts) *enskildheter*, utan tänkande hafva de bearbetat ämnet för filosofien, derigenom att de finna de allmänna bestämningarna, släktena och lagarna; de förbereda på detta sätt det särskildtas innehåll dertill, att kunna upptagas i filosofien. Å andra sidan innehålla de dymedelst ett tvingande för tänkandet sjelft att fortgå till dessa con-

tuella åskådningen, d. v. s. de titta på föremålet, uppfatta dervid en ytlig analogie eller bestämdhet, och mena sig dermed hafva funnit dess natur, då de i sjelfva verket afvist all vetenskaplighet. Detta manér, som ingripit uti naturhistorien, physiken och äfven i medicinen, är en eländig formalismus, en tanklös blandning af den vanligaste empirie och de ytligaste ideella bestämningar. Formalismen hos *Oken* gränsar till förryckthet. Jfr. HEGELS Werke. II. pag. 11. följ. pag. 39. följ.— XV. pag. 663—683.

creta bestämningar. Upptagandet af detta innehåll är tillika ett *utvecklande* af tänkandet ur sig sjelft, emedan genom tänkandet den ännu vidhängande omedelbarheten och det gifvetvarande upphäfves. Då filosofien på detta sätt har att tacka de empiriska vetenskaperna för sin utveckling, gifver den deras innehåll den väsentligaste formen af tänkandets *frihet* (af det *aprioriska*) och *nödvändighetens bestyrkande*, i stället för intygandet af förefinnandet och det erfarna factum, att factum blifver till framställandet och efterbildandet af tänkandets ursprungliga och fullkomligen sjelfständiga verksamhet.

§. 13.

Uti den egendomliga formen af *yttre historia* blifver filosofiens uppkomst och utveckling föreställd såsom *denna vetenskapens historia*. Denna gestalt gifver åt ideens utvecklingsgrader formen af *tillfälligt* påhvarannatföljande och af blott *åtskilnad* i principerna och deras utförande. Men verkmästarren för detta arbete af årtusenden är den ena

levande anden, hvars tänkande natur det är, att bringa det, *som den är*, till sitt medvetande, och då detta så blifvit föremål, tillika redan vara höjd deröfver och att vara uti sig en högre grad. *Philosophiens historia* visar uti de såsom åtskilda utseende filosofierna dels endast en philosophie på skilda utbildnings-grader, dels att de särskildta *principerna*, af hvilka ett låg till grund för ett system, endast äro *grenar* af ett och detsamma hela. Den i anseende till tiden senaste filosofien är resultatet af alla föregående filosofier och måste derföre innehålla allas principer; den är derföre, om den annars är philosophie, den mest utvecklade, rikaste och concretaste.

Vid anblicken af de så många, *olika* filosofierna måste det *allmänna* och *särskildta* i anseende till dess egentliga bestämning urskiljas. Det allmänna formellt taget och ställdt *bredvid* det särskildta, blifver sjelft äfven till något särskildt. Sådan ställning skulle vid föremål i det dagliga lifvet af sig sjelft stöta såsom opassande och oskickligt, liksom om t. ex. någon, som begärde frukt, ville afslå körsbär, päron, drufvor o. s. v., eme-

dan de voro körsbär, päron, drufvor, men icke frukt. Men i anseende till philosophien tillåter man sig, att dermed rättfärdiga dess försmående, att det gifves så olika philosophier, och att hvarje är endast *en philosophie* icke *philosophien*, — liksom om körsbär också icke vore frukt. Det händer äfven, att en sådan, hvars princip är det allmänna, blifver ställd *bredvid* sådana, hvars princip är ett särskildt, ja till och med *bredvid* läror, som försäkra, att det alls icke gifves någon *philosophie*, i den mening att begge *endast* äro *olika* åsigter, af *philosophien*, ungefär liksom ljuset och mörkret kunde kallas endast tvenne *olika* arter af ljus.

§. 14.

Samma tänkandets utveckling, som framställes i *philosophiens historia*, framställes i *philosophien* sjelf, men befriad ifrån det historiska yttre, och *ren uti tänkandets element*. Den fria och sanna tanken är i sig *concret* och så är den *idée*, och i sin hela allmänlighet *idéen* eller *det absoluta*. Vetenskapen derom är vä-

sentligen *system*, emedan det sanna såsom *concret* är endast såsom sig utvecklande i sig och sammantagande och hållande sig i enhet, d. v. s. såsom *totalitet*, och emedan det endast genom åtskiljandet och bestämmandet af sina åtskilnader kan vara detsamma nödvändighet, och det helas frihet.

Ett filosofierande *utan system* kan icke vara något vetenskapligt; utan afseende derpå, att sådant filosofierande för sig mera uttrycker en subjectiv sinnesart, så är det i anseende till sitt innehåll tillfälligt. Ett innehåll har endast såsom moment af det hela sitt rättfärdigande, men utom detsamma en obevist förutsättning eller subjectiv visshet; många filosofiska skrifter inskränka sig dertill, att på sådant sätt uttala endast *tänkesätt* och *meningar*. — Med ett *system* förstås falskligen en philosophie af ett inskränkt ifrån andra åtskildt *princip*; det är tvärtom den sanna philosophiens princip, att i sig innehålla alla särskildta principer.

§. 15.

Hvarje af philosophiens delar är ett phi-

losophiskt helt, en sig i sig sjelf slutande krets, men den philosophiska idéen är deruti i en särskild bestämdhet eller element. Den enskilda kretsen genombryter derföre, emedan den i sig är totalitet, också sitt elements skrankor och bildar en vidare krets; det hela framställer sig derföre såsom en krets af kretsar, af hvilka hvarje är ett nödvändigt moment, så att systemet af dess egendomliga elementer utgör hela idéen, som likaledes visar sig i hvarje enskildt.

§. 16.

Såsom *Encyclopædie* blifver vetenskapen icke framställd i den utförliga utvecklingen af dess särskiljning, utan är att inskränka till de särskilda vetenskapernas begynnelser och grundbegrepp.

Huru mycket af de särskilda delarne hörer dertill, att constituera en särskild vetenskap, är så vida obestämdt, som delen måste vara allenast icke ett afskildt moment, utan sjelf en totalitet, för att vara ett sannt. Det hela af philosophien utgör derföre i sanning *En* vetenskap, men

den kan också anses såsom ett helt af flera särskilda vetenskaper. — Den filosofiska Encyclopædien skiljer sig från en annan vanlig Encyclopædie derigenom, att denna senare skall vara ett *aggregat* af vetenskaperna, hvilka på tillfälligt och empiriskt sätt äro upptagne och hvaribland äfven äro sådana, som bära endast namnet af vetenskaper, men annars sjelfva äro en blott samling af kunskaper. Den enhet, i hvilken uti sådant aggregat vetenskaperna sammanbringas, är, emedan de på yttre sätt äro upptagne, likaledes en *yttre* — en *ordning*. Denna måste af samma grund, då för öfrigt äfven materialerna äro af tillfällig natur, blifva ett *försök*, och alltid låta se opassande sidor. — Således utom det, att den filosofiska Encyclopædien utesluter 1) blotta *aggregater* af kunskaper, — såsom t. ex. philologien närmast visar sig, så utesluter den äfven dessutom 2) sådana, som hafva blotta godtycket till sin grund, såsom t. ex. heraldiken; vetenskaper af den senare arten äro de *rentaf positiva*. 3) Andra vetenskaper kallas äfven *positiva*, hvilka dock hafva en rationell

grund och början. Denna beståndsdel tillhör filosofien; men den *positiva sidan* blir dem egendomlig. Det positiva af vetenskaperna är utaf åtskillig art: 1) deras i sig rationella början öfvergår uti det tillfälliga derigenom, att de hafva att nedföra det allmänna uti den *empiriska enskildheten* och *verkligheten*. Uti detta föränderlighetens och tillfällighetens fält, kan icke *begreppet*, utan kunna endast *grunder* göra sig gällande ¹⁰⁾. Lagfarenheten t. ex. eller systemet af de *directa* utskylderna, fordra *sista noggranna* afgöranden, som ligga utanför *begreppets i och för sig bestämdtvarande* och därför tillåta en bredd för bestämningen, som efter en grund kan fattas så och efter en annan på annat sätt och icke äro skickliga för något säkert *sista*. *Naturens* idéer i dess öfvergång till det enskildta förlöper sig likaledes i tillfälligheter, och *Naturhistorien*, *Geographien*, *Medecinen* o. s. v. råka på bestämning

¹⁰⁾ Om *begrepp* se ofvan, pag. not. 8. Om *grunder* se Ordboken till Hegels skrifter, Art. GRUNDER, pag. 155—157.

gar af existensen, på arter och åtskilnader, som äro bestämda af den yttre tillfälligheten och af en lek, icke genom förnuftet. Äfven *Historien* hör hit såvida idén är dess väsende, men dess framträdande är i tillfälligheten och på godtyckets fält. 2) Sådana vetenskaper äro äfven såvida *positiva*, som de icke erkänna sina bestämningar för *ändliga*, icke heller uppvisa desammas öfvergång och deras hela sphær uti en högre, utan antaga dem såsom *utan förbehåll gällande*. Med denna ändlighet i anseende till *formen*, liksom den första är ändlighet i anseende till *ämnet*, sammanhänger 3) ändligheten af *kännedomsgrundnen*, hvilken är dels *raisonnementet*, dels känsla, tro, andras auctoritet, i allmänhet den inre eller yttre åskådningens auctoritet. Äfven den philosophie, som vill grunda sig på anthropologie, *facta* i medvetandet, inre åskådning eller yttre erfarenhet, hörer hit. Det kan ännu vara, att blott den *vetenskapliga framställningens form* är empirisk, men den sinnrika åskådningen så ordnar det, som äro endast företeelser, såsom begreppets inre följd är.

Det hörer till sådan empirie, att genom motsättningen af mångfaldigheten utaf de sammanställda företeelserna villkorens *yttre, tillfälliga omständigheter* upphäfva sig, hvarigenom derpå det *allmänna* träder för förståndet. — En sinnrik experimentalphysik, Historia o. s. v. skall på detta sätt framställa den rationella vetenskapen om naturen och de menskliga händelserna och handlingarna uti en yttre, begreppet afspelande bild.

§. 17.

I anseende till den *början*, som filosofien har att göra, synes den i allmänhet begynna likaledes med en subjectiv förutsättning såsom de andra vetenskaperna, nämligen med ett särskildt föremål, såsom annorstädes rum, tal o. s. v., och således här hafva *tänkanDET* till tänkandets föremål. Men det är tänkandets fria handling att ställa sig på den ståndpunkt, der det är för sig sjelft och således *sjelft alstrar och gifver sig sitt föremål*. Vidare måste den ståndpunkt, hvilken så visar sig såsom *omedelbar*, inom vetenskapen göra sig till *resultatet*, och till det

*De Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie,*

öfversättning med anmärkningar,

hvilken,

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att, för Doctors-graden i Philosophien,
offentligen försvaras

af

JOH. GUST. HJALM. KINBERG,

Philosophiæ Candidat, af Skånska Nationen,

uti Carolinska Academien den 15 Junii 1844.

IV.

Lund,
tryckt uti Academiska Boktryckeriet,
1844.

De Philosophiae Facultate

Philosophiae

Abhandlung über

Wissen

in der Philosophie

von

JOH. GUST. KIRCHER

al

Historiam Professor

ERBE SAM. BRING

Lehrer der Theologie in Philosophien

al

JOH. GUST. KIRCHER

Philosophie Candidat, in Straßburg

in Carolinische Academie

in Straßburg

in Straßburg

in Straßburg

in Straßburg

in Straßburg

in Straßburg

sista resultatet, uti hvilket den åter uppnår sin början och tillbakavänder i sig. På detta sätt visar sig philosophien såsom en i sig tillbakagående krets, som icke har någon början, i de andra vetenskapernas mening, så att början endast har ett afseende på subjectet, såsom hvilket vill besluta sig till att philosophera, men icke på vetenskapen såsom sådan. — Eller hvad som är detsamma, vetenskapens begrepp och således det första, — och emedan det är det första innehåller det den åtskilnad, att tänkandet är föremål för ett (att jag så må säga yttre) filosofierande subject, — måste fattas af vetenskapen sjelf. Detta är till och med dess enda ändamål, göromål och syfte, att hinna till sitt begrepps begrepp, och så till sitt återvändande och sin tillfredsställelse.

§. 18.

Liksom en föregående allmän föreställning icke kan lemnas om en philosophie, ty endast *det hela* af vetenskapen är idéens framställning, så kan ock dess *indelning* endast först af denna begripas; den är såsom denna, utur hvilken den skall tagas, något anticiperadt. Men

ideén visar sig såsom det rentaf med sig identiska tänkandet och detta tillika såsom verk-samhet, att för att vara för sig ställa sig sjelf midtemot sig och att i detta andra vara endast hos sig sjelf. Så sönderfaller vetenskapen i de tre delarna:

I. *Logiken*, vetenskapen om ideen i och för sig.

II. *Naturphilosophien* såsom vetenskapen om ideen i dess annatvarande.

III. *Andens Philosophie* såsom om ideen, som ur sitt annatvarande återvänder i sig.

Ofvanföre, §. 15., är anmärkt, att de särskilda filosofiska vetenskapernas åtskilnader endast äro bestämningar af ideen sjelf, och att det är endast denna, som framställer sig i dessa åtskilliga elementer. I naturen är det icke annat än ideen, som man lär känna, men den är i formen af *ett yttre*, liksom just densamma uti anden är såsom *för sig varande* och *i och för sig vardande*. En sådan bestämning, uti hvilken ideen visar sig, är tillika ett *flytande* moment, derföre är den enskilda vetenskapen likså mycket detta, att känna sitt innehåll såsom *varande* föremål, såsom ock detta, att omedelbarligen deruti finna sin öfvergång uti sin

högre krets. *Föreställningen* om vetenskapens *indelning* har därför det oriktiga, att den ställer de särskilda delarne eller vetenskaperna *brevid hvarandra*, såsom om de voro endast *hyilande* och i deras åtskilnad substantiella, såsom *arter* ¹¹⁾.

¹¹⁾ Philosophien kan endast *inom* sig och under gången af dess utveckling finna, frambringa och rättfärdiga sin indelning och inre organisation, äfvensom den med dess begrepp öfverensstämmande sjelfständiga methoden. Det är dock icke ovanligt i filosofiska läroböcker, att i inledningen först talas i allmänhet om hvad filosofien är, nämligen efter yttre bestämning, derpå likaledes efter yttre bestämningar om filosofiens förmenta nödvändiga delar och dessas underafdelningar, och filosofiens hela ämne behandlas såsom ett redan *förhandenvarande* och *gifvet*; liksom då man har för sig en samling af mynt, eller af djur, foglar eller insecter o. s. v. och fråga uppstår om deras ändamålsenligaste classification, man förfärdigar en behörig förteckning och beskrifning. *Alla indelningar af det vanliga slaget*, hvartill man, vare sig i andens eller i naturens gebit, kommer genom en blott yttre öfver föremålet anstald betraktelse (reflexion), hafva följande fel och brister: a) det oriktiga af det deri-

genom förorsakade sken, att indelningslederna stå *breddvid* hvarandra (såsom coordinerade), så att hvarje får utseendet af att vara lika berättigad och af lika värde med de andra; b) bristen på ett inre sig sjelft frambringande sammanhang och öfvergång ifrån en led till en annan, kortligen brist på organiskt lif, som aldrig kan uppkomma genom blott abstraction och reflexion; och därför c) den bristen, att genom en sådan indelning, till och med genom det derefter verkställda utförandet icke erhålles insigten uti ett inre sammanhang ock en *nödvändig* fortgång. — Sanningen och det vetenskapliga består icke uti en sådan blott yttre förståndig classification, utan fastmer deruti, att hvarje moment af idéen genom sig sjelft fortbestämmer sig till sin *högre* grad, så att de icke komma att stå *breddvid*, utan *efter* hvarandra, och i deras utveckling följa *af* och *på* hvarandra. — En filosofisk indelning är i allmänhet icke en yttre, efter en eller flera antagna indelningsgrunder gjord yttre classification af ett förhandenvärande ämne, utan sjelfva begreppets immanenta urskiljande. T. ex. contracternas indelning uti ensidiga och tvåsidiga, liksom andra indelningar af de samma i Romerska lagen äro dels ytliga sammanställningar efter en enskild ofta yttre åsigt, t. ex. indelningen i constnsual-, formal- och real-contracter, dels inblanda de äfven sådana bestämningar, som beträffa sjelfva contractets natur,

och sådana, som hafva afseende på lagskipningen och contracternas verkningar efter positiva lagen. Contracternas indelning och en derpå grundad förständig afhandling om deras arter måste icke tagas af yttre omständigheter, utan af skiljaktigheter, som ligga i sjelfva contractets natur. Jfr. Ordboken till Hegels Skrifter. Art. Indelning, pag. 259—262.

Första Delen.

Logiken såsom vetenskap.

Förbegrepp.

§. 19.

Logiken är vetenskapen om *den rena idéen*, det är, om ideen uti *tänkangets* abstracta element.

Det gäller om denna, liksom om de andra uti detta förbegrepp innehållna bestämningar detsamma, som gäller om de angående filosofien i allmänhet förutskickade begrepp, att de äro bestämningar hemtade utur och efter öfversigten af det hela.

Man kan väl säga, att Logiken är vetenskapen om *tänkanget*, dess *bestämning*

gar och lagar, men tänkandet såsom sådant utgör endast *den allmänna bestämdheten* eller det *element*, uti hvilket idéen är såsom logisk. Idéen är tänkandet icke såsom formelt, utan såsom den sig utvecklande totaliteten af dess egendomliga bestämningar och lagar, som det gifver sig sjelft, icke redan har och i sig förefinner.

Logiken är såvida den *svåraste* vetenskapen, som den har att göra icke med åskådningar, icke en gång såsom Geometrien med abstracta sinnliga föreställningar, utan med rena abstractioner, och fordrar en kraft och en öfning att draga sig tillbaka uti den rena tanken, fasthålla den och deruti röra sig. Å andra sidan kunde den anses såsom den *lättaste*, emedan innehållet är ingenting annat än det egna tänkandet och dess öfliga bestämningar, och dessa tillika äro de *enklaste* och det *elementariska*. De äro ock det *bekantaste*, varande, intet o. s. v., bestämdhet, storhet o. s. v. isigvarande, försigvarande, ett, mycket, o. s. v. Denna bekantskap försvårar dock snarare det logiska studium; å ena sidan synes det icke gerna mödan

värdt, att ysserligare sysselsätta sig med sådant bekant; å andra sidan är fråga om, att blifva bekant dermed på ett helt annat, ja till och med på ett motsatt sätt, än man redan är det.

Nyttan af logiken angår subjectets förhållande såvida det gifver sig en viss bildning till andra ändamål. Dess bildning genom logiken består deruti, att det blifver öfvadt i tänkandet, emedan denna vetenskap är tänkandet af tänkandet, och emedan det får tankarna och äfven såsom tankar i hufvudet. — Men såvida det logiska är sanningens absoluta form och ännu mer än detta äfven den rena sanningen sjelf, är det alldeles något annat än blott något *nyttigt*. Men såsom det förträffligaste, det friaste och sjelfständigaste äfven är det nyttigaste, så kan äfven det logiska så uppfattas. Dess nytta är således att uppskatta annorledes, än att vara blott den formella öfningen i tänkandet.

Tillsats 1. Den första frågan är: Hvad är vår vetenskaps föremål? Det enklaste och tydligaste svar på denna frågan är detta, att ^{sann}sanningen är detta föremål. Sanningen är ett

högt ord och den ännu högre saken. Om människans ande och lynne ännu äro sunda, så måste dervid hennes hjerta slå högre. Men derpå inträder också genast det *men*, huruvida vi ock förmå att lära känna sanningen. En brist på öfverensstämmelse synes ega rum emellan oss inskränkta menniskor och den i och för sig varande sanningen och frågan uppstår efter bryggan mellan det ändliga och det oändliga. Gud är sanningen: huru skola vi lära känna honom? Dygderna af ödmjukhet och beskedlighet synas stå i motsägelse med sådant förehafvande. — Men derpå frågar man också derefter, huruvida sanningen kan lära kännas, för att finna ett rättfärdigande derföre, att man fortfarande uti sina dagliga ändliga ändamål. Det är icke mycket med sådan ödmjukhet. Sådant tal: huru skall jag arma jordmask lära känna det sanna? — är förgånget; i dess ställe har trädtt själfkloheten och inhilskheten och man har menat sig omedelbarligen vara uti det sanna. — Man har intalat ungdomen, att den vore i besittning af det sanna (i religionen och det sedliga) redan såsom den går och står. I synnerhet har man också i detta afseende sagt, att samtliga de fullvuxne äro nedsunkne,

träaktige och förstenade i osanningen. För ungdomen skulle morgonrodnaden hafva visat sig, men den äldre världen befunde sig uti dagens träsk och moras. De särskilda vetenskaperna har man dervid betecknat såsom något, som visserligen måste förvärfvas, men såsom blott medel för yttre lefnadsändamål. Här är det alltså icke beskedlighet, som afhåller ifrån kunskapandet och studium af sanningen, utan öfvertygelsen att man redan är i besittning af sanningen i och för sig. De äldre sätta nu visserligen sitt hopp till ungdomen, ty den skall fortsätta världen och vetenskapen. Men detta hopp sättes endast till ungdomen, såvida den icke blifver såsom den är, utan öfvertager andens svåra arbete.

Det gifves ännu en annan gestalt af beskedligheten mot sanningen. Detta är den förnämhet emot sanningen, som vi se hos Pilatus, emot Christus. Pilatus frågade: hvad är sanning? uti dens mening, som har blifvit färdig med allt, för hvilken ingenting mera har betydelse, i den mening, uti hvilken Salomo säger: allt är fåfängligt. — Här blifver endast den subjectiva fåfängan öfrig.

Vidare står ännu räddhågan emot kun-

skapandet af sanningen. Det faller lätt den tröga anden in att säga: så var det icke menadt, att det skulle blifva allfvar med filosofierandet. Man hörer väl äfven Logik, men denna skall lemna oss såsom vi äro. Man menar, att om tänkandet ginge utöfver föreställningarnas vanliga krets, så ginge det till dåliga hus; man förtrodde sig då åt ett haf, på hvilket man af tankens vågor blefve kastad hit och dit och dock slutligen åter anlände till denna timlighetens sandbank, som man för ingenting och återigen för ingenting hade öfvergifvit. Hvad som vid sådan åsigt framkommer, det ser man i verlden. Man kan förvärfva sig mångahanda skickligheter och insigter, blifva en routinerad ämbetsman och utbildta sig annars för sina särskilda ändamål. Men det är ett annat, att man har bildat sin ande äfven för det högre och bemödar sig om detsamma. Man vågar hoppas, att i vår tid hos ungdomen uppgått en längtan efter något bättre och att den icke vill nöja sig blott med den yttre kunskapens halm.

Tillsats 2. Att *tänkandet* är Logikens föremål, deröfver kommer man allmänt öfverens. Men angående tänkandet kan man hafva en ganska

ringa och äfven en ganska hög mening. Så säger man å enasidan: detta är *endast* en tanka — och menar dermed att tanken är endast subjectiv, godtycklig och tillfällig, men icke saken sjelf, det sanna och verkliga. Men å andra sidan kan man ock hafva en hög mening om tanken och fatta densamma så, att endast den allena uppnår det högsta, Guds natur, och att med sinna ingenting kan kännas om Gud. Man säger, att Gud är en ande och vill tillbedjas i anden och sanningen. Men vi medgifva, att det senterade och det sinnliga icke är det andliga, utan att dess innersta är tanken och att endast anden kan lära känna anden. Anden kan visserligen (t. ex. i religionen) förhålla sig såsom med känsla, men ett annat är känslan såsom sådan, känslans sätt, och ett annat är densammas *innehåll*. Känslan såsom sådan är i allmänhet det sinnligas form, hvilken vi hafva gemensam med djuren. Denna form kan väl bemäktiga sig det concreta innehållet, men detta innehåll tillkommer icke denna form; känslans form är den lägsta formen för det andliga innehållet. Detta innehåll, Gud sjelf, är endast i sin sanning i tänkandet och såsom tänkande. I denna mening är alltså tanken icke blott *endast* tanke, utan är fastmer det

högsta och noga betraktadt det enda sättet, på hvilket det eviga och i och för sig varande kan fattas. —

Liksom om tanken, så kan man äfven angående vetenskapen om tanken hafva en hög och en ringa mening. Tänka, menar man, kan hvar och en utan logik, liksom smälta maten utan studium af physiologien. Har man ock studerat logik, så tänker man dock efteråt såsom förut, måhända mera methodiskt, dock med liten ändring. Om logiken icke hade något annat göromål, än att göra oss bekanta med det blott formella tänkandets verksamhet, så frambragte den visserligen ingenting, som man icke också annars redan hade gjort likaså väl. Den äldre logiken hade också i sjelfva verket endast denna ställning. För öfrigt länder äfven kunskapen om tänkandet såsom blott subjectivt menniskan redan till ära och har interesse för henne; derigenom att menniskan vet, hvad hon är och hvad hon gör, urskiljer hon sig från djuren. — Men å andra sidan har nu också logiken såsom vetenskap om tänkandet en hög ståndpunkt, såvida tanken allena förmår att erfara det högsta, det sanna. Om alltså logiken såsom vetenskap betraktar tänkan-

det i dess verksamhet och production (och tänkandet är icke innehållslös verksamhet, ty det producerar tankar och tanken), så är innehållet i allmänhet den öfersinnliga världen och sysselsättningen dermed dröjandet i denna värld. Matematiken har att göra med talets och rummets abstractioner; men dessa äro ännu ett sinnligt, ehuru det abstract sinnliga och tillvarelselösa. Tanken tager ock afsked från detta sista sinnliga och är fri hos sig sjelf, afsäger sig den yttre och inre sinnligheten, aflägsnar alla särskildta intressen och böjelser. Såvida logiken har denna botten, så hafva vi att tänka värdigare om den, än man vanligen plägar göra.

Tillsats 3. Behofvet att uppfatta logiken i en djupare besydelse än uti den af en vetenskap om det blott formella tänkandet, är föranlåtet genom religionens, statens, det rättas och sedlighetens interesse. Man har förr icke funnit något ondt uti tänkandet, utan tänkt friskt utan tvekan. Man tänkte öfver Gud, natur och stat och hade den öfvertygelsen, att endast genom tanken kunde man komma till att lära känna, hvad sanning var, icke genom sinnena, eller ett tillfälligt föreställande och

menande. Men då man så tänkte vidare, visade det sig, att de högsta förhållanden i lifvet derigenom blefvo comprometterade. Statsförfattningar föllo till offer för tanken, religionen har af tanken blifvit angripen, fasta religieusa föreställningar, hvilka gällde rent af såsom uppenbarelser, hafva blifvit undergräfna och den gamla tron blef i många hjertan omstörtad. Så opponerade sig t. ex. de Grekiska filosofherna emot den gamla religionen och tillintetgjorde dess föreställningar. Derföre blefvo filosofer landsförviste och dödade för omstörtandet af religionen och staten, hvilka begge väsentligen hänga tillsammans. Så gjorde tänkandet sig gällande i verkligheten och utöfvade den förunderligaste verksamhet. Derigenom blef man uppmärksam på denna tänkandets magt, började att närmare undersöka dess anspråk och ville hafva funnit, att det tillvällade sig för mycket och icke förmådde att uppfylla, hvad det företagit sig. I stället för att lära känna Gud, naturens och andens väsende, i allmänhet i stället för att lära känna sanningen, hade det omstörtat staten och religionen. Derföre fordrade man, att tänkandet skulle rättfärdiga sig i anseende till sina

resultater och det är undersökningen angående tänkandets natur och dess berättigande, som uti nyare tiden till en stor del har utgjort filosofiens interesse.

§. 20.

Upptaga vi tänkandet i dess närmast ligande föreställning, så visar det sig *a)* närmast i sin vanliga subjectiva betydelse såsom en af de andliga verksamheterna eller förmögenheterna *bredvid* andra, sinnligheten, åskådandet, phantasien o. s. v., begäret, viljan o. s. v. Dess *product*, tankens bertämdhet eller form, är det *allmänna*, abstracta öfverhufvud. *Tänkandet* såsom *verksamheten*, är således det *verksamma* allmänliga, och det sig i verksamhet sättande, emedan *producten* är just det allmänliga. *Tänkandet* föreställt såsom *subject* är *en tänkande*, och det enkla uttrycket för det existerande subjectet såsom tänkande är *jag*.

De här och uti; nästföljande §§ anförda bestämmingar äro icke att anse såsom påståenden och mina meningar angående tänkandet; dock då på detta föregående sätt ingen deduction eller bevis kan

*De Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie,*

öfversättning med anmärkningar;
hvilken,
med Philosophiska Facultetens tillstånd
och
under inseende
af
Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att, för Doctors-graden i Philosophien,
offentligen försvaras

af

CASPER JOHAN JOHNSON,
Philosophiæ Candidat, af Götheborgska Nationen,

uti Carolinska Academien den 15 Junii 1844.

V.

Lund,
tryckt uti Academiska Bokryckeriet,
1844.

De Philosophiske Værkskapsnærns
Phenomenologie.

EBBE SAM BRING

CASPER JOHAN JOHNSON

trykt til Aarshjertisk Aftenskiel

ega rum, må de gälla såsom *facta*, så att det uti hvars och ens medvetande, om han har tankar och betraktar dem, empiriskt förefinnes, att characteten af allmänlighet och så likaledes de efterföljande bestämningarne deruti äro för handen. En redan befintlig uppmärksamhetens och abstractionens bildning fordras visserligen till iakttagandet af *facta* i medvetandet och dess föreställningar.

Redan i denna föregående exposition kommer skilnaden af sinnligt, föreställning och tanke till tals, den är genomgripande för fattandet af kunskapens natur och arter; det skall derföre tjena till upplysning, att redan äfven här göra denna skilnad märkbar. — För det *sinnliga* tages framför allt dess yttre ursprung, sinnena eller sinnesverktygen, till förklaring. Men nämnandet af verktyget gifver ingen bestämning för det, som dermed blifver fattadt. Det *sinnligas* skilnad från tanken är att sätta deruti, att det förras bestämning är *enskildheten*, och emedan det enskildta (alldeles abstract atomen) också står i sammanhang, så är det sinnliga ett

utomhvertannat, hvars närmare abstracta former äro varandet *bredvid-* och *efterhvertannat*. — *Föreställandet* har sådant sinnligt ämne till innehåll, men poneradt i bestämningen af *mitt*, att sådant innehåll är i *mig*, och af *allmänlighet*, afseende på sig, *enkelhet*. — Men utom det sinnliga har dock föreställningen till innehåll äfven ämne, som uppkommit utaf det sjelfmedvetna tänkandet, såsom föreställningarna af det rätta, sedliga, religiösa, äfven af tänkandet sjelft, och det faller sig icke så lätt, att säga, hvaruti skilnaden emellan sådana *föreställningar* och *tankarna* angående sådant innehåll består. Här är såväl innehållet tanke, som äfven formen af allmänlighet är för handen, hvilken redan hörer dertill, att ett innehåll är i *mig*, i allmänhet att det är föreställning. Men föreställningens egendomlighet är i allmänhet äfven i detta afseende att sätta deruti, att uti densamma sådant innehåll likaledes står såsom enskildt eller isoleradt. Rätt, det rättliga, sedliga och dylika bestämningar stå visserligen icke uti *rummets* sinnliga utomhvertannat. Till tiden

synas de väl efterhvarandra, sjelfva deras innehåll föreställes dock icke såsom behäftadt af tiden, förbigående och föränderligt uti densamma. Men sådana i sig andliga bestämningar stå likaledes *isolerade* på föreställandets inre abstracta allmänlighets vida botten. De äro i denna isolering *enkla*; rätt, pligt, Gud. Föreställningen blifver nu antingen stående dervid att det rätta är rätt, Gud är Gud, — eller mera bildad uppgifver den bestämningar, t. ex. att Gud är verdens skapare, allvis, allsmächtig o. s. v.; här blifva likaledes flera isolerade enkla bestämningar ställda vid hvarandra, hvilka oaktadt den förbindelse, som uti deras subject blifvit dem anvist, blifva utomhvarandra. Föreställningen träffar här tillsammans med *förståndet*, som skiljer sig ifrån den förra *endast* derigenom, att det emellan föreställningens isolerade bestämningar sätter förhållanden af allmänt och särskildt eller af orsak och verkan o. s. v. och derigenom sammanhang af nödvändighet, då föreställningen lemnar de isolerade bestämningarne uti deras obestämda rum *bred-*

vid hvarandra förbundna genom det blotta också. — Skilnaden emellan föreställning och tanka har den närmare vigtighet, emedan i allmänhet kan sägas, att filosofien icke gör något annat, än att förvandla föreställningarna till tankar, — men visserligen vidare den blotta tanken till begreppet. För öfrigt då *isolering* och *utomhvertannat* blifvit uppgifna såsom det sinnligas bestämningar, så kan ännu tilläggas, att äfven dessa sjelfve åter äro tankar och allmänna; uti logiken skall det visa sig, att tanken och det allmänna just är detta, att han är han sjelf och sitt andra, griper öfver detta, och att ingenting undflyr honom. Emedan *språket* är tankens verk, så kan ock uti detsamma ingenting sägas, som icke är allmänt. Hvad jag endast *menar*, är *mitt*, tillhör mig såsom detta särskildta individuum, men om språket uttrycker endast allmänligt, så kan jag icke säga hvad jag endast *menar*. Och det *osägbara*, känsla, sensation, är icke det förträffligaste, sannaste, utan det obetydligaste, osannaste. Om jag säger, det *enskildta*, *detta* enskildta, här, nu, så äro

detta allmänligheter; *allt* och *hvarje* är ett
 enskildt, detta, äfven om det är sinnligt,
 här, nu. Likaledes om jag säger: *Jag*;
menar jag mig *såsom denne* alla andra
 uteslutande, men hvad jag säger, jag, är
 just hvar och en; jag, som ifrån sig uteslu-
 ter alla andra. — *Kant* har begagnat sig
 af det oskickliga uttrycket, att jag *åtföljer*
 alla mina föreställningar, äfven sensationer,
 begär, handlingar o. s. v. Jag är det i
 och för sig allmänna, och gemenskaplighe-
 ten är också en, men en yttre form af
 allmänligheten. Alla andra menniskor haf-
 va det med mig gemensamt, att vara jag,
 liksom det är gemensamt för alla *mina*
 sensationer, föreställningar o. s. v. att va-
 ra *mina*. Men jag abstract såsom sådant
 är det rena afseendet på sig sjelf, uti hvil-
 ket är abstraheradt ifrån föreställandet,
 senterandet, ifrån hvarje tillstånd, liksom
 ifrån hvarje particularitet i anseende till
 naturen, talenten, erfarenheten o. s. v.
 Jag är såvida den alldeles *abstracta* all-
 mänlighetens existens, det abstract *fria*.
 Derföre är jaget *tänkande* såsom *subject*,
 och emedan jag tillika är i alla mina sen-

sationer, föreställningar, tillstånd o. s. v., så är tanken öfverallt närvarande och genomgår såsom kategorie alla dessa bestämningar.

Tillsats. När vi tala om tänkandet, så visar sig detta närmast såsom en subjectiv verksamhet, såsom en förmåga, hvaraf vi hafva mångahanda, såsom t. ex. minne, föreställning, förmåga att vilja och dylikt. Vore tänkandet blott en subjectiv verksamhet och såsom sådan föremål för logiken, så hade denna såsom andra vetenskaper dess bestämda föremål. Det kunde då anses såsom godtycke, att man gör tänkandet till föremål för en särskild vetenskap och icke också viljan, phantasien o. s. v. Att denna ära bevises tänkandet, detta måtte väl deruti hafva sin grund, att man tillstår detsamma en viss auctoritet och betraktar detsamma såsom det sanna hos menniskan, såsom just det, hvaruti dess skilnad från djuret består. — Att lära känna tänkandet äfven blott såsom subjectiv verksamhet, är icke utan interesse. Dess närmare bestämningar skulle då vara regler och lagar, hvarom man genom erfarenheten förvärfvar kunskap. Tänkandet betraktadt i detta förhållande efter sina lagar,

är det, som annars! vanligen utgjorde logikens innehåll. Aristoteles är grundläggaren af denna vetenskap. Han hade kraften att anvisa åt tänkandet, hvad som tillkommer det såsom sådant. Vårt tänkande är ganska concret, men vid det mångfalldiga innehållet måste urskiljas, hvad som tillhör tänkandet eller verksamhetens abstracta form. Ett fint andligt band, tänkandets verksamhet, förknippar allt detta innehåll, och detta band, denna form såsom sådan, framhade Aristoteles och bestämde den. Denna logik af Aristoteles är ända till närvarande dag det logiska, hvilket endast vidare blifvit utspunnet, förnämligast af Scholastikerna i medeltiden. Dessa förökade ännu icke ämnet, utan utvecklade detsamma endast vidare. Den nyare tidens tillgörande i afseende på logiken består förnämligast endast å ena sidan uti bortlemmandet af många genom Aristoteles och scholastikerna utbildade logiska bestämningar och å andra sidan uti påympandet af mycket psykologiskt ämne. Interesseset vid denna vetenskap är, att lära känna det ändliga tänkandet i dess förfarande, och vetenskapen är riktig, om den emotsvarar sitt förutsatta föremål. Sysselsättningen med denna for-

mella logik har utan tvifvel sin nytta; derigenom blifver, såsom man plägar säga, hufvudet rensadt; man lärer att samla sig, lärer att abstrahera, under det man i det vanliga medvetandet har att göra med sinnliga föreställningar, som korsa och förvirra hvarandra. Men vid abstractionen är andens samlande till *en* punct för handen och derigenom förvärfvas vana, att sysselsätta sig med innerligheten (det inre). Bekantskapen med det ändliga tänkandets former kan man bruka såsom medel för bildningen till de empiriska vetenskaperna, hvilka förfara efter dessa former, och man har i denna mening betecknat logiken såsom instrumentallogik. Man kan nu visserligen handla liberalare och säga: man bör icke studera logiken för nyttans skull, utan för dess egen skull, ty det förträffliga måste man icke söka för blotta nyttans skull. Detta är nu visserligen å ena sidan ganska riktigt, men å andra sidan är ock det förträffligaste det nyttigaste, ty det är det substantiella, som för sig står fast, och derföre uppbär de särskildta ändamålen, som det befordrar, och utförer. Man måste icke anse de särskildta ändamålen såsom det första, men det förträffliga befordrar dem dock. Så har t. ex. religionen sitt absoluta värde i sig sjelf, tillika

blifva de andra ändamålen genom densamma uppburna och hållna. Christus säger: söker först efter Guds rike, så faller eder allt det andra till. — De särskildta ändamålen kunna endast uppnås, dymedelst att det i- och försig-varande blifver uppnådt.

§. 21.

β) Då tänkandet tages såsom verksamt i afseende på föremålen, — *estertänkandet öfver* något, så innehåller det allmänliga såsom sådan product af dess verksamhet *sakens värde*, det *väsentliga*, det *inre*, det sanna.

Uti §. 5. har den gamla tron blifvit anförd, att hvad som är det sanna i föremål, beskaffenheter, händelser, det inre, väsentliga, saken, på hvilken det ankommer, icke *omedelbarligen* infinner sig i medvetandet, icke redan är detta, som det första utseendet och infallet erbjuder, utan att man först deröfver måste *estertänka*, för att hinna till föremålets sanna beskaffenhet och att detta uppnås genom *estertänkandet*.

Tillsats. Redan åt barnet anbefalles *estertänka*. Man gifver det t. ex. den uppgiften,

att förbinda adjectiver med substantiver. Här har det att gifva akt och att urskilja: det har att erinra sig en regel och att inrätta det särskildta fallet derefter. Regeln är ingenting annat, än ett allmänt, och barnet skall göra det särskildta öfverensstämmande med detta allmänna. — Vi hafva vidare *ändamål* i lifvet. Dervid eftertänka vi deröfver, hvarigenom vi kunna uppnå desamma. Ändamålet är här det allmänna, det regerande och vi hafva medel och verktyg, hvars verksamhet vi bestämma efter ändamålet. — På lika sätt sätter sig eftertänkandet i verksamhet vid *moraliska förhållanden*. Eftertänka kallas här erinra sig det rätta, pligten, efter hvilket allmänna, såsom den faststående regeln, vi hafva att inrätta vårt särskildta uppförande uti de föreliggande fallen. Uti vårt särskildta förfarande skall den allmänna bestämningen kunna igenkännas och vara innehållen. — Äfven i vårt förhållande till *naturphänomen*er finna vi detsamma. Vi märka t. ex. blix och dunder. Denna företeelse är oss bekant och vi varseblifva den ofta. Men menniskan är icke tillfreds med den blotta bekantskapen, med den endast sinnliga företeelsen, utan hon vill komma under fund der-

med, vill veta, hvad den är, vill begripa den. Man tänker derfore efter, vill veta orsaken, såsom en ifrån företeelsen såsom sådan åtskiljd, det inre uti dess skilnad ifrån det blott yttre. Man fördubblar så phænomenet, bryter det itu uti inre och yttre, kraft och yttring, orsak och verkan. Det inre, kraften, är här åter det allmänna, det förblifvande, icke denna eller den blixten, denna eller den växten, utan det, som i alla förblifver detsamma. Det sinnliga är ett isoleradt och försvinnande, det förblifvande deruti lära vi genom eftertänkandet att känna. Naturen visar oss en oändlig mängd isolerade gestalter och företeelser; vi hafva behovet att i denna mångfaldighet bringa enhet; vi jämföra derfore och söka att lära känna det allmänna uti hvarje. Individuerna födas och förgås. Slägtet är det blifvande hos dem, det uti alla återkommande och endast för eftertänkandet är detsamma för handen. Hit höra äfven lagarna, så t. ex. lagarna för de himmelska kropparnas rörelse. Vi se stjernorna i dag här och i morgon der; denna oordning är för anden ett opassande, hvilket han icke tror; ty han har tron på en ordning, på en enkel, constant och allmän bestämning. I denna tro har

han vändt sitt eftertänkande till phänomenerna och har lärt känna deras lagar, har fastställt de himmelska kropparnas rörelse på ett allmänt sätt, så att utaf denna lag hvarje ortsförändring kan bestämmas och finnas. — Likaledes är det med de magter, som regera det menskliga handlandet i dess oändliga mångfaldighet. Äfven här har människan tron på ett beherrskande allmänt. — Af alla dessa exempel kan slutas, huru eftertänkandet alltid söker efter det fasta, förblifvande, i sig bestämda och det som regerar det särskildta. Det allmänna kan icke fattas med sinnena och detsamma gäller såsom det väsentliga och sanna. Så äro t. ex. pligterna och rättigheterna det väsentliga uti handlingarna och deras sanning består deruti att vara öfverensstämmande med nämde *allmänna* bestämmningar.

Då vi så bestämma det allmänna, så finna vi att detsamma bildar motsatsen af ett annat och detta andra är det blott omedelbara yttre och isolerade emot det förmedlade, inre och allmänna. Detta allmänna existerar icke utvärtes såsom allmänt; släktet såsom sådant kan icke varseblifvas, lagarna för himlakropparnas rörelse äro icke skrifna på himlen. Det allmän-

na alltså hörer man icke och ser man icke, utan detsamma är endast för anden. Religionen förer oss till ett allmänt, hvilket i sig inefattar allt annat, till ett absolut, hvarigenom allt annat är frambragt och detta absoluta är icke för sinnena, utan endast för anden och tanken.

§. 22.

γ) Genom eftertänkandet blifver uti det sätt, hvarpå innehållet närmast är i sensationen, åskådningen, föreställningen, något *förändradt*; det är således endast *förmedelst* en förändring, att *föremålets sanna* natur kommer till medvetandet.

Tillsats. Det, som vid eftertänkandet framkommer är en product af vårt tänkande. Så har t. ex. Solon af sitt hufvud frambragt de lagar, hvilka han gaf Athenienserna ¹²⁾. Det

¹²⁾ Härmed skall dock icke vara sagdt, att Solon utspeculerade lagar, som till innehållet voro alldeles nya. Lycurgus och Solon hafva icke gjort någonting annat, än att uppfatta och bringa till medvetande, den ene den Doriska, den andre den Joniska characteren, som de hade för sig, och hvilka voro det i sig för handen varande. De gjorde slut på den närvarande oordningen, och de sökte

andra deremot är, att vi anse det allmänna, lagarna såsom motsatsen af ett blott subjectivt och deruti igenkänna det väsentliga, sanna och objectiva uti tingen. För att erfara, hvad som är det sanna uti tingen, är det icke afgjort med blotta uppmärksamheten, utan dertill hörer vår subjectiva verksamhet, hvilken ombildar det för handen varande. Detta synes nu vid första påseendet vara alldeles upp- och nedvändt och stridande mot det ändamål, om hvilket vid kunskapandet är fråga. Likväl kan man säga, att det har varit alla tiders öfvertygelse, att först genom den förmedelst eftertänkandet verkade omarbetning af det omedelbara hinnes till det substantiella. Deremot har förnämligast först i den nyare tiden tvifvel blifvit blifvit uppväckt och skillnad blifven fasthållen emellan det, som äro producter af vårt tänkande och som tingen i sig sjelfva äro. Man har sagt, att tingen i sig vore ett alldeles an-

afhjelpa olägenheterna genem verkliga lagar. I allmänhet gällde hos Grekerna den åsigten, att lagen måste visa sig på en gång såsom resultat af landssederna och såsom resultat af det mest utbildade medvetande. Se Ordboken till Hegels skrifter. Art. LAGSTIFTNING. pag. 394.

nat, än det, hvad vi deraf göra. Ståndpuncten af denna skilnad har isynnerhet genom kritiska philosophien blifvit gjord gällande emot hela den äldre verldens öfvertygelse, för hvilken sakens och tankens öfverensstämmelse gällde såsom något afgjort. Omkring denna motsats vänder sig den nyare philosophiens interesse. Men människans naturliga tro är, att denna motsats är ingen sann. I vanliga lifvet tänka vi efter, utan den särskilda reflexionen, att det sanna derigenom framkommer, vi tänka utan vidare, i den fasta öfvertygelsen om tankens öfverensstämmelse med saken och denna tro är af den högsta vigt. Det är vår tids sjukdom, som har kommit till den förtviflan, att vår kunskap endast är ett subjectivt och att detta subjectiva är det sista. Men nu är sanningen det objectiva och densamma skall vara regeln för allas öfvertygelse, på det sätt, att den enskildes öfvertygelse är dålig, såvida den icke svarar mot regeln. Enligt den nyare åsigtens deremot, är öfvertygelsen såsom sådan, blotta formen, af att vara öfvertygad, redan god, innehållet må vara huru det vill, ty det finnes ingen måttstock för dess sanning. — Sade vi nu ofvanföre, att det var människornas gam-

la tro, att det vore andens bestämmelse, att veta sanningen, så ligger deruti vidare detta, att föremålen, den yttre och inre naturen, i allmänhet objectet, är såsom tänkt, så, som det i sig är, att alltså tänkandet är sanningen af det objectiva. Philosophiens göromål består endast deruti, att uttryckligen till medvetandet bringa det, som i afseende på tänkandet af ålder varit gällande för människorna. Philosophien uppställer således ingenting nytt; hvad vi här genom vår reflexion hafva fått ut, är redan hvars och ens omedelbara fördom.

§. 23.

δ) Då uti eftertänkandet likaså mycket den sanna naturen kommer i dagsljuset som detta tänkande är *min* verksamhet, så är den förra likaså mycket *producten af min* ande, såsom tänkande subject, af min verksamhet enligt min enkla allmänlighet, såsom det rentaf *hos sig varande* jaget, — eller af min *frihet*.

Man kan ofta höra det uttrycket *sjelftänkande*, liksom något betydande dermed vore sagt. I sjelfva verket kan ingen tänka för den andre, så litet som äta och dricka; nämde uttryck är derföre en pleonasmus. — Uti tänkandet ligger omedel-

*De Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie,*

öfversättning med anmärkningar,

hvilken,

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att, för Doctors-graden i Philosophien,
offentligen försvaras

af

CARL CHRISTIAN ROTHSTEIN,

Philosophiæ Candidat, af Skånska Nationen,

uti Carolinska Academien den 15 Junii 1844.

VI.

Lund,
tryckt uti Akademiska Boktryckeriet,
1844.

barligen *friheten*; emedan det är det allmänligas verksamhet, således ett abstract syftande på sig sjelft, ett efter subjectiviteten bestämmingslöst hos sig varande, som i anseende till *innehållet* tillika är endast i *saken* och dess bestämningar. Om derföre i afseende på filosofierandet talas om ödmjukhet eller beskedlighet, och om högmod, och om ödmjukheten eller beskedligheten består deruti att icke tillskrifva sin subjectivitet något *särskildt* af egenskap och tillgörande, så måste man åtminstone frikänna filosofierandet från högmod, emedan tänkandet i anseende till *innehållet* är sannt endast såvida, som det är fördjupadt i *saken*, och i anseende till formen icke är subjectets *särskildta* varande eller tillgörande, utan är just detta att medvetandet förhåller sig såsom abstract jag, såsom *befriadt* ifrån *all particularitet* af andra egenskaper, tillstånd o. s. v. och gör endast det allmänna, uti hvilket det är identiskt med alla individer. — Om Aristoteles uppfordrar dertill att hålla sig värdig ett sådant förhållande, så består värdigheten, som medvetandet gifver sig,

just deruti, att skilja ifrån sig det sär-
skildta menandet och låta *saken* hos sig
råda.

§. 24.

Tankarna kunna efter dessa bestämningar
kallas *objectiva* tankar, hvaribland äfven äro
att räkna de former, som betraktas närmast i
den vanliga logiken och pläga tagas endast för
det *medvetna tänkandets* former. *Logiken* fal-
ler derföre tillsammans med *metaphysiken*, ve-
tenskapen om *tingen* fattade i *tankar*, hvilka
gäldde derför, att uttrycka *tingens väsenheter*.

Förhållandet af sådana former, såsom
begrepp, omdöme och slut till andra, så-
som causalitet o. s. v. kan endast inom lo-
giken sjelf gifva sig. Men så mycket kan
ock i förhand inses, att, då tanken söker
att göra sig ett *begrepp* om ting, detta be-
grepp (och således äfven dess omedelbar-
aste former, omdöme och slut) icke kan
bestå af bestämningar och förhållanden,
hvilka äro främmande och yttre för tin-
gen. Ofvanföre har blifvit sagdt, att ef-
tertänkandet förer till det *allmänna* uti
tingen; men detta är sjelft ett af begrepps-

momenterna. Att förstånd, förnuft är i världen, säger detsamma som det uttrycket: objectiv tanke innehåller. Men detta uttryck är just därför obeqvämt, emedan *tanke* vanligen brukas såsom tillhörigt endast anden, medvetandet, och det objectiva likaledes brukas närmast endast om det icke andliga.

Tillsats 1. Om man säger, att tanken, såsom objectiv tanke, är världens inre, så kan det så synas, som skulle dermed medvetande tillskrivas åt de naturliga tingen. Vi känna en motsträfvighet deremot att uppfatta tingens inre verksamhet såsom tänkande, då vi säga: människan skiljer sig genom tänkandet från det naturliga. Vi måste därför tala om naturen såsom om systemet af den medvetlösa tanken, såsom om en intelligens, hvilken, såsom Schelling säger, är en förstenad. I stället för att bruka uttrycket *tanka*, är det därför, för att undvika missförstånd, bättre, att säga *tankebestämning*. — Det logiska är, tillfölje af det hittills sagda, att uppsöka såsom ett system af tankebestämningar i allmänhet, vid hvilka motsatsen af det subjectiva och det objectiva (i sin vanliga betydelse) bortfaller.

Denna betydelse af tänkandet och dess bestämningar är närmare deruti uttryckt, när de gamle säga att *ô voûs* regerar verlden; — eller när vi säga, att förnuft är i verlden, hvarunvi förstå, att förnuftet är verldens själ, bor uti den, är dess immanenta, dess egnaste, innersta natur, dess allmänliga. Ett närmare exempel är, att, när vi tala om ett bestämdt djur, säga vi, att det är *djur*. *Djuret såsom sådant* är icke att uppvisa, utan endast alltid ett bestämdt. Djuret existerar icke, utan är de enskildta djurens allmänna natur, och hvarje existerande djur är ett mycket concretare bestämdt, ett särskildt. Men att vara djur, släktet såsom det allmänna, tillhör det bestämda djuret och utgör dess bestämda väsentlighet. Borttaga vi djurvarandet ifrån hunden, så skulle icke kunna sägas, hvad han vore. Tinget i allmänhet hafva en förblifvande, inre natur och en yttre tillvarelse. De lefva och dö, uppkomma och förgås; deras väsentlighet, deras almänlighet är släktet, och detta är icke att uppfatta blott såsom ett gemensamt.

Tänkandet, såsom det utgörer substansen utaf de yttre tingen är äfven det andligas allmänna substans. I allt menskligt åskådande

är tänkande; likaledes är tänkandet det allmänna i alla föreställningar, erinringar och i allmänhet i hvarje andlig verksamhet, i allt viljandè, önskande o. s. v. detta allt äro endast vidare specificationer af tänkandet. Då vi så uppfatta tänkandet, så visar sig detsamma uti ett annat förhållande, än när vi blott säga: vi hafva tankeförmåga, ibland och bredvid andra förmögenheter, såsom åskådande, föreställande, viljande och dylikt. Betrakta vi tänkandet såsom det i sanning allmänna uti allt naturligt och äfven allt andligt, så griper detsamma öfver allt detta och är grunden till allt. Med detta uppfattande af tänkandet, i dess objectiva betydelse (såsom *νοῦς*), kunna vi närmast sammanbinda, hvad tänkandet är i subjectiv bemärkelse. Vi säga först: människan är tänkande, — men tillika säga vi äfven, att hon är åskådande, viljande o. s. v. Människan är tänkande, och är allmänligt, men tänkande är hon endast, då det allmänliga är för henne. Djuret är också i sig allmänligt, men det allmänliga är såsom sådant icke för detsamma, utan endast alltid det särskildta. Djuret ser ett enskildt t. ex., sitt foder, en människa o. s. v. Men allt detta är för detsamma endast ett en-

skildt. Likaledes har den sinnliga sensationen att göra alltid endast med enskildt (*denna* smärta, *denna* välsmak o. s. v). Naturen bringar icke det, som Grekerna kallade *vous*, sig till medvetandet, först menniskan fördubblar sig så, att vara det allmänliga för det allmänliga. Detta är närmast fallet, då menniskan vet sig såsom jag. När jag säger jag, så menar jag mig, såsom denne enskildte alldeles bestämda person. I sjelfva verket säger jag dock derigenom ingenting särskildt om mig. Jag är äfven hvar och en annan, och då jag betecknar mig såsom jag, så menar jag visserligen mig, denne enskilde, men uttalar dock tillika ett fullkomligen allmänt. Jag är det rena försigvarandet, hvaruti allt särskildt är negeradt och upphäfvat, detta sista, enkla och rena i medvetandet. Vi kunna säga: jag och att tänka äro detsamma, eller bestämdare: jag är tänkandet såsom en tänkande. Hvad jag har i mitt medvetande, det är för mig. Jag denne tomme, detta receptaculum för allt och för hvarje, för hvilket allt är och hvilket i sig förvarar allt. Hvarje menniska är en hel värld af föreställningar, hvilka äro begrafna uti jagets natt. Så är då jag det allmänna, uti hvilket

ifrån allt särskildt är abstraheradt, men i hvilket tillika allt ligger inhöljt. Vi bruka jaget närmast alldeles trivialt och det är först den filosofiska reflexionen, hvarigenom det samma göres till föremål för betraktandet. Uti jaget hafva vi den alldeles rena närvarande tanken. Djuret kan icke säga: jag, — utan människan endast, emedan hon är tänkande. Uti jaget är nu mångfaldigt inre och yttre innehåll, och allt efter som detta innehåll är beskaffadt, förhålla vi oss sinnligt åskådande, föreställande, erinrande o. s. v. Men vid allt är jaget, eller i allt är tänkandet. Tänkande är människan således alltid, äfven om hon endast åskådar; betraktar hon någonting, så betraktar hon det alltid såtom ett allmänt, fixerar något enskildt, utväljer det, aflägsnar derigenom sin uppmärksamhet från annat, tager det såsom ett abstract och allmänt, om ock endast formellt allmänt.

Vid våra föreställningar eger det dubbla fallet rum, att antingen är *innehållet* ett tänkt men *formen* icke, eller att omvänt *formen* tillhör tanken, men *innehållet* icke. Säger jag t. ex. vrede, ros, förhoppning, så är detta allt för mig bekant i anseende till känslan.

Men detta innehåll uttalar jag på allmänt sätt, uti tankens form: jag har dervid bortlemnat mycket särskildt och gifvit endast innehållet såsom allmänt, men innehållet blifver sinnligt. Om jag omvänt föreställer mig Gud, så är visserligen innehållet ett rent tänkt, men formen ännu sinnlig, såsom jag förefinner densamma omedelbarligen hos mig. Vid föreställningar är således innehållet icke blott sinnligt, såsom vid beskådningar, utan innehållet är antingen sinnligt, men formen tillhörig tänkandet, eller omvänt. I första fallet är ämnet gifvet och formen tillhör tänkandet, i andra fallet är tänkandet källan till innehållet, men genom formen blifver innehållet till ett gifvet, hvilket således utvärtas kommer till anden.

Tillsats 2. I logiken hafva vi att göra med den rena tanken, eller med de rena tankebestämningarna. Vid tanken i vanlig mening föreställa vi oss alltid något, som icke blott är ren tanke, ty man menar dermed ett tänkt, hvars innehåll är ett empiriskt. I logiken blifva tankarna så fattade, att de hafva intet annat innehåll än ett tänkandet sjelft tillhörigt och genom detsamma frambragt. Så äro tankarne rena tankar. Så är anden ren hos sig

sjelf och således fri, ty friheten är just detta, att uti sitt andra var hos sig sjelf, bero af sig sjelf, vara det sig sjelf bestämmande. I alla drifter börjar jag ifrån ett annat, ifrån ett sådant, som för mig är ett yttre. Här tala vi derföre om afhängighet. Frihet är endast der, hvarest för mig är intet annat, som jag icke sjelf är. Den naturliga människan, som bestämmes endast genom sina drifter, är icke hos sig sjelf: om äfven än så egensinnig, så är dock *innehållet* af hennes vilja och hennes menande dock icke hennes eget, och hennes frihet är endast en *formell*. Då jag tänker, uppgifver jag min subjectiva särskildhet, fördjupar mig i saken, låter tänkandet råda för sig, och jag tänker dåligt, då jag tillägger något af mitt.

Betrakta vi tillfölje af det hittills sagda logiken såsom de *rena* tankebestämningarnas system, så visa sig deremot de andra filosofiska vetenskaperna, naturphilosophien och andens philosophie, för att så säga, såsom en använd logik, ty denna är den lifgifvande själen uti desamma. De öfriga vetenskapernas interesse är då endast, att lära känna de logiska formerna uti naturens och andens gestalter, gestalter, hvilka äro endast ett särskildt

uttryckssätt af det rena tänkandets former. Taga vi t. ex. *slutet* eller syllogismen (icke i den gamla, formella logikens betydelse, utan i dess sanning), så är det den bestämningen, att det särskildta är det medlersta, som sammansluter extremerna af det allmänna och det enskildta. Denna slutandets förm är en allmän form för alla ting. Alla ting äro särskildta, hvilka såsom ett allmänt sammansluta sig med det enskildta. Men naturens vanmägt medförer sedan, att icke framställa de logiska formerna rena. En sådan vanmächtig framställning af slutet är t. ex. magneten, som i midten, i sin indifferens rent sammansluter sina poler, hvilka således i deras åtskilnad äro omedelbarligen ett. Uti physiken lærer man äfven att känna det allmänna, väsendet, och skilnaden är endast den, att naturphilosophien bringar oss till medvetandet begreppets sanna former uti de naturliga tingen. — Logiken är således den alltupplifvande anden uti alla vetenskaper, logikens tankebestämningar äro de rena andarne; de äro det innersta, men tillika äro det de, hvilka vi alltid föra i minnen, och hvilka därför synas vara något rentaf bekant. Men så-

dant bekant är vanligen det obekantaste ¹³⁾. Så är t. ex. *varandet* ren tankebestämning; dock faller oss alldrig in, att göra *det är* till föremål för vårt betraktande. Man menar vanligen, att det absoluta måste ligga på andra si-

¹³⁾ Det bekanta är icke detsamma, som det kända, eller med andra ord, att en sak är mig bekant, förutsätter ej, att jag känner saken, har kunskap om densamma. Ofta händer, när flera samtala om ämnen af allmänt interesse, att hvarje individuum förutsätter vissa sista föreställningar såsom allmänt bekanta. Men om man skall i sjelfva verket komma till någon insigt, så är det just dessa förutsättningar, som måste undersökas. Man har ofta stridt angående subject, object, Gud, natur, förstånd, förnuft, tro, o. s. v. Hvar och en af de stridande förhöll sig dervid, såsom om han ganska väl viste, hvad subject, object, Gud, natur, o. s. v. är, ehuru han derom icke hade något vetande, utan endast föreställningar. Orden äro bekanta, men innehållet, bestämningarne icke bekanta. Det är ganska vanligt, att man förvillar sig sjelf och andra derigenom, att man, då fråga är om att lära känna något, förutsätter något såsom bekant. Med allt pratande fram och tillbaka kommer ett sådant vetande icke af stället. Se Ordboken til Hegels skrifter. Artikl. BEKANT, pag. 42. 43.

dan, men det är just det alldeles närvarande, hvilket vi, ehuru äfven utan uttryckligt medvetande derom, alltid föra med oss och bruka såsom tänkande. I språket förnämligast äro sådana tankebestämningar nedlagde, och så har den undervisning i grammatican, som meddelas barnen, det nyttiga, att man omedvetet fästar uppmärksamheten på åtskilnader i tänkandet.

Man säger vanligen, att logiken endast har att göra med *former* och måste taga sitt *innehåll* annorstädes. De logiska tankarne äro emedlertid intet *endast* i jmförelse med allt annat innehåll, utan allt annat innehåll är endast ett *endast* i jmförelse med desamma. De äro den i och för sig varande grunden till allt. — Det hörer redan en högre ståndpunct af bildning dertill, att rikta sitt interesse på sådana rena bestämningar. Desammas i-och-för-sig-sjelf-betraktande har den vidare betydelsen att vi af tänkandet sjelft skola deducera dessa bestämningar och af dem sjelfva se, om de äro *sanna*. Vi upptaga dem icke utvärtes och definiera dem derpå eller uppvisa deras värde och deras giltighet, under det vi jmföra dem med det, huru de förekomma i medvetandet. Då skulle vi utgå från iakttagelsen och

erfarenheten och t. ex. säga: *kraft* pläga vi då och derföre bruka. Sådant definition kalla vi då riktig, när densammas föremål finnes i vårt vanliga medvetande. På sådant sätt blifver emedlertid ett begrepp icke bestämdt i och för sig, utan efter en förutsättning, hvilken förutsättning då är criterium, måttstocken för riktigheten. Vi hafva emedlertid icke att bruka en sådan måttstock, utan att låta de i sig själva lefvande bestämningarne råda för sig. Frågan efter tankebestämningarnes sanning måste förekomma det vanliga medvetandet orimlig, ty desamma synas endast i deras användande på gifna föremål innehålla sanningen och det skulle derföre icke hafva någon mening att utan detta användande fråga efter deras sanning. Men det är just denna fråga, hvarpå det ankommer. Men dervid måste man visserligen veta, hvad som är att förstå med sanning. Vanligen kalla vi sanning ett föremåls öfverensstämmelse med vår föreställning. Vi hafva dervid såsom förutsättning ett föremål, med hvilket vår föreställning derom skall vara öfverensstämmande. — I filosofisk bemärkelse deremot kallas sanning, uttryckt i allmänhet abstract, ett innehålls öfverensstäm-

melse med sig sjelf. Detta är alltså en hel annan betydelse af sanningen än den förut omnämnda. För öfrigt finnes den djupare (philosophiska) betydelsen af sanningen till en del äfven redan i det vanliga språkbruket. Så talar man t. ex. om en *sann* vän och förstår dermed en sådan, hvars handlingssätt är öfverensstämmande med vänskapens begrepp; likaledes talar man om ett *sant* konstverk. Osann heter då så mycket som dålig, i sig sjelf icke öfverensstämmande. I denna betydelse är en dålig stat en osann stat och det dåliga och det osanna i allmänhet består i den motsägelse, som eger rum emellan ett föremåls bestämning eller begrepp och existens. Om ett sådant dåligt föremål kunna vi göra oss en riktig föreställning, men denna föreställnings innehåll är ett i sig osant. Sådana riktigheter, som tillika äro osanningar, kunna vi hafva många i hufvudet. — Gud allena är begreppets och realitetens sanna öfverensstämmelse; men alla ändliga ting hafva en osanning i sig, de hafva ett begrepp och en existens, men hvilken icke är öfverensstämmande med deras begrepp. Derföre måste de gå i grund, hvarigenom bristen på öfverensstämmelse mellan

deras begrepp och deras existens manifesteras. Djuret såsom enskildt har sitt begrepp i sitt slägte och slägtet befriar sig från enskildheten genom döden.

Betraktandet af sanningen uti den här förklarade betydelsen, öfverensstämmelsen med sig sjelf, utgör det logiskas egentliga interesse. Uti det vanliga medvetandet förekommer alldeles icke frågan efter tankebestämningarnas sanning. Logikens föremål kan äfven uttryckas så, att tankebestämningarna i densamma betraktas, såvida de äro i stånd att fatta det sanna. Frågan utgår alltså derpå: hvilka äro formerna af det oändliga och hvilka formerna af det ändliga. I det vanliga medvetandet finner man vid de ändliga tankebestämningarne intet anstötligt och låter dem utan vidare gälla. Men all förvillelse kommer deraf, att tänka och att handla efter ändliga bestämningar.

Tillsats 3. Det sanna kan man på åtskilt sätt lära känna och kunskapens sätt äro att anse endast såsom former. Så kan man visserligen genom erfarenheten lära känna det sanna, men denna erfarenhet är endast en form. — Vid erfarenheten kommer det derpå an, med hvilket

sinne man går till verkligheten. Ett stort sinne gör stora erfarenheter och varseblifver uti företeelsens brokiga spel lätteligen det hvar på det ankommer. Ideen är för handen och verklig, icke något på andra sidan och bakom. Det stora sinnet, såsom t. ex. hos en Göthe, som blickar uti naturen eller uti historien, gör stora erfarenheter, varseblifver det förnuftiga och uttalar det. Det vidare är sedan, att man äfven i reflexionen kan lära känna det sanna och att man bestämmer det genom tankens förhållanden. Det sanna i och för sig, är emedertid i dessa begge sätt ännu icke förhanden i dess egentliga form. Kunskapens fullkomligaste sätt är sättet af den rena tankens form. Menniskan förhåller sig här på alldeles fritt sätt. Att tänkandets form är den absoluta och att sanningen uti denna visar sig, såsom den i och för sig är, detta är i allmänhet filosofiens påstående. Beviset därför har närmast den betydelse, att det uppvises, att de omnämnde andra kunskapens former äro ändliga former. Den höga, antika scepticismen har fullbordat detta, i det den vid alla nämnde former, har uppvisat, att desamma i sig innehålla en motsägelse. Då denna scepticismus begifver sig äf-

*De Philosophiska Vetenskapernas
Encyclopedie,*

öfversättning med anmärkningar,

hvilken,

med Philosophiska Facultetens tillstånd

och

under inseende

af

Historiarum Professorn

EBBE SAM. BRING,

kommer att, för Doctors-graden i Philosophien,
offentligen försvaras

af

JOHAN ULRIK QUENSEL,

Philos. Candidat, af Skånska Nationen,

uti Carolinska Academien den 18 Junii 1844.

VII.

Lund,
tryckt uti Academiska Boktryckeriet,
1844.

De Philosophiska Vetenskapsakademien

och

öfversättning med anmärkingar

af

den Philosophiska Facultetens tillstånd

och

underlagande

af

den Historiska Professoren

EBBE SAM. BRING,

professor vid den Jockors-akademien i Upsala

och

JONAS LINNE ÖFVERSETTARE

VII

ven till förnuftets former, så skjuter den under desamma först något ändligt, för att dervid fatta dem. Samtliga det ändliga tänkandets former skola under loppet af den logiska utvecklingen förekomma och det så, som de efter nödvändigheten uppträda: här (uti inledningen) måste de närmast blifva upptagne på ovetenskapligt sätt såsom något gifvet. Uti den logiska afhandlingen sjelf uppvises icke blott den negativa sidan af dessa former, utan ock desammas positiva sida.

Då man med hvarandra jämförer kunskapens åtskilliga former, så kan den första, det omedelbarliga vetandets, lätteligen synas såsom den mest passande, skönaste och högsta. I denna form faller allt, som i moraliskt afseende kallas oskuld; vidare religiös känsla, okonstladt förtroende, kärlek, trohet och naturlig tro. De begge andra formerna, närmast det reflekterande kunskapandets och vidare äfven det filosofiska kunskapandets, träda fram ur den nämnda omedelbara naturliga enheten. Då de hafva detta gemensamt med hvarandra, så kan det sättet att genom tänkandet vilja fatta det sanna, lätteligen synas såsom en stolthet hos människan, som af egen kraft vill lära känna

det sanna. Såsom den allmänna söndringens ståndpunkt, kan denna ståndpunkt visserligen anses såsom ursprunget till allt elände och till allt ondt, såsom den ursprungliga synden, och det synes således, att tänkandet och kunskapet måste öfvergifvas, för att återvända och komma till försoningen. Hvad som härvid beträffar öfvergifvandet af den naturliga enheten, så har denna underfulla söndring af det andliga ifrån urminnes tider varit ett föremål för folkens medvetande. Uti naturen förekommer icke en sådan inre söndring och de naturliga tingen göra intet ondt. En gammal föreställning öfver denna söndrings ursprung och följder är oss gifven uti den Mosaiska mythen om syndafallet. Innehållet af denna myth utgör grunden för en väsentlig troslära, läran om människans naturliga syndighet och om nödvändigheten af en hjälp deremot. Det synes lämpligt att i början af logiken betrakta mythen om syndafallet, helst logiken har att göra med kunskapen och det äfven i denna myth handlas om kunskapen, om dess ursprung och betydelse. Philosophien får icke undfly religionen och icke gifva sig den ställningen, såsom om hon vore tillfreds, om religionen en-

dast tolererade henne. Men äfvenså bör å andra sidan den åsigten afvisas, såsom om dylika myther och framställningar skulle vara något afgjort, emedan de hafva en tusenårig vördnadsvärdhet ibland folken.

Betrakta vi numera mythen om syndafallet närmare, så finna vi, såsom förut blef anmärkt, att deruti kunskapens allmänna förhållande till det andliga blifvit uttryckt. Det andliga lifvet i sin omedelbarhet visar sig närmast såsom oskuld och naturligt förtroende; men nu ligger det i andens väsende, att detta omedelbara tillstånd blifver upphäfvat, ty det andliga lifvet skiljer sig derigenom från det naturliga och närmare ifrån det djuriska lifvet, att det icke förblifver i sitt isigvarande, utan är *för sig*. Denna söndringens ståndpunct skall dernäst likaledes upphävas, och anden skall genom sig återvända till enigheten. Denna enighet är derföre en andlig och principet för återförandet ligger uti tänkandet sjelft. Det är detta, som tillfogar såret och äfven helar detsamma. — Det heter nu i vår mythus: att Adam och Eva, de första människorna, människan i allmänhet, befunno sig i en trädgård, hvaruti var ett lifsens trä och ett kunskapens trä på

godt och ondt. Om Gud säges, att han förbjudit menniskan att äta af det senare trädets frukt; om lifvets trä är närmast icke vidare fråga. Härmed är alltså uttaladt, att menniskan icke skall komma till kunskapandet, utan blifva i oskyldighetens tillstånd. Äfven hos andra folk af djupare medvetande, finna vi den föreställningen, att människans första tillstånd här varit ett tillstånd af oskuld och enighet. Häruti ligger det riktiga, att det visserligen icke kan blifva vid den söndring, i hvilken vi förefinna allt menskligt; deremot är det oriktigt, att den omedelbara, naturliga enheten är det rätta. Anden är icke blott ett omedelbart, utan han innehåller väsendtligen momentet af förmedling i sig. Den barnsliga oskulden har visserligen något intagande och rörande, men endast såvida den erinrar om det, som genom anden skall blifva frambragt. Den enighet, som vi åskåda hos barnen, såsom en naturlig, skall vara resultatet af andens — arbete och bildning. — Christus säger: om j icke varden såsom barn &c., men dermed är icke sagdt, att vi skola förblifva barn. — Uti vår Mosaiska mythus finna vi nu vidare, att anledningen till att utgå ur enheten har blifvit menrisken gif-

ven genom en yttre påfordran (genom ormen). Dock i sjelfva verket ligger ingåendet i motsatsen, medvetandets uppvaknande hos menniskan sjelf, och detta är en sig hos hvarje menniska upprepande historia. Ormen sätter gudomligheten deruti, att veta hvad som är godt och ondt och denna kunskap är det i sjelfva verket som derigenom blifvit menniskan tilldelad, att hon brutit med enheten af sitt omedelbara varande, att hon njutit af de förbudna frukterna. Det vaknande medvetandets första reflexion var, att människorna märkte, att de voro nakne. Detta är ett ganska naivt och grundligt drag. Uti blygseln ligger nämligen människans afskiljande från hennes naturliga och sinnliga varande. Djuren, hvilka icke framskrida till denna skilsmessa, äro därför skamlösa (utan blygsel.) Uti den menskliga känslan af blygsel bör man därför ock söka ursprunget till klädseln; det blott fysiska behovet är deremot endast något secundärt. — Vidare följer nu den så kallade förbannelsen, som Gud har lagt på menniskan. Hvad som deruti isynnerhet är framställt, har förnämligast afseende på människans motsats emot naturen. Mannen skall arbeta i sitt anletes svett och

quinnan skall föda med smärtor. Hvad härvid närmare angår arbetet, så är detsamma likaså mycket söndringens resultat, som dess öfvervinande. Djuret förefinner omedelbarligen, hvad det behöfver till sina behofs tillfredsställande; människan åter förhåller sig till medlen att tillfredsställa behofven, såsom till ett genom henne frambragt och bildadt. Äfven i detta yttre förhåller sig således människan till sig sjelf. — Med fördrifvandet ur paradiset är mythen ännu icke slutad. Det heter vidare: Gud sade: se Adam är vorden såsom en af oss, ty han vet hvad godt och ondt är. — Kunskapen är här betecknad såsom det gudomliga och icke såsom förut, såsom det som icke skall vara. Häruti ligger således äfven vederläggningen af det pratet, att philosophien tillhör endast andens ändlighet; philosophien är kunskapandet och först genom kunskapandet blifver människans ursprungliga kallelse, att vara en Guds affbild, realiserad. — När det derpå ännu heter, att Gud har utdrifvit människan ur lustgården, Eden, på det hon icke äfven måtte äta af lifsens trä, så är härmed uttaladt, att människan efter sin naturliga sida visserligen är ändlig och dödlig; men oändlig i kunskapandet.

Det är en bekant kyrkans lära, att människan af naturen är ond och detta naturliga onda betecknas såsom arfsynd. Dock dervid bör den yttre föreställningen uppgifvas, att arfsynden har sin grund endast uti ett tillfälligt tillgörande af den första människan. I sjelfva verket ligger det uti andens begrepp, att människan af naturen är ond och man har icke att föreställa sig att detta äfven kunde vara på annat sätt. Såvida människan är såsom naturväsande och förhåller sig såsom sådant, så är detta ett förhållande, som icke skall vara. Anden skall vara fri, och hvad han är, skall han vara genom sig sjelf. Naturen är för människan endast den utgångspunct, som hon skall utbilda. Emot kyrkans djupa lära om arfsynden opponerar sig den moderna upplysningens lära, att människan af naturen är god och således måste förblifva trogen denna. Menniskans framträdande ur dess naturliga varande, är dess åtskiljande, såsom ett sjelfmedvetet ifrån en yttre verld. Men derföre är det icke denna till andens begrepp hörande ståndpunct, på hvilken människan bör förblifva. På denna söndringens ståndpunct faller hela tänkandets och viljandets ändlighet. Menniskan gör sig här

af sig ändamål och tager af sig ämnet för sitt handlande. Då hon drifver dessa ändamål till den högsta spetsen, endast vet och vill sig i sin särskildhet med uteslutande af det allmänliga, så är hon ond och detta onda är hennes subjectivitet. Vi hafva här enligt första usseen-det ett dubbelt öndt; men begge äro i sjelfva verket detsamma. Menniskan, såvida hon är ande, är icke ett naturväsende; såvida hon förhåller sig såsom sådant och eftersträfvar begärets ändamål, så vill hon detta. Det naturliga onda hos människan är således icke såsom djurens naturliga varande. Naturligheten har närmare denna bestämning, att den naturliga människan är en enskild såsom sådan, ty naturen ligger öfverhufvud uti isoleringens band. Såvida människan följaktligen vill sin naturlighet, så vill hon enskildheten (det enskildta). Emot detta den naturliga enskildheten tillhörande handlandet af drifter och böjelser, uppträder derefter visserligen äfven lagen, eller den allmänna bestämningen. Denna lag må nu vara en yttre magt eller hafva formen af gudomlig auctoritet; så är människan under lagens trældom, sålänge hon blifver i sitt naturliga förhållande. Uti sina böjelser och känslor, har

nu människan väl äfven välviljande, sociala böjelser, som sträcka sig utöfver den egoistiska enskildheten, t. ex. medlidande, kärlek o. s. v. Men såvida dessa böjelser äro omedelbara, så har dock deras i sig allmänliga innehåll formen af subjectivitet; egoismus och tillfällighet hafva här alltid sitt spel.

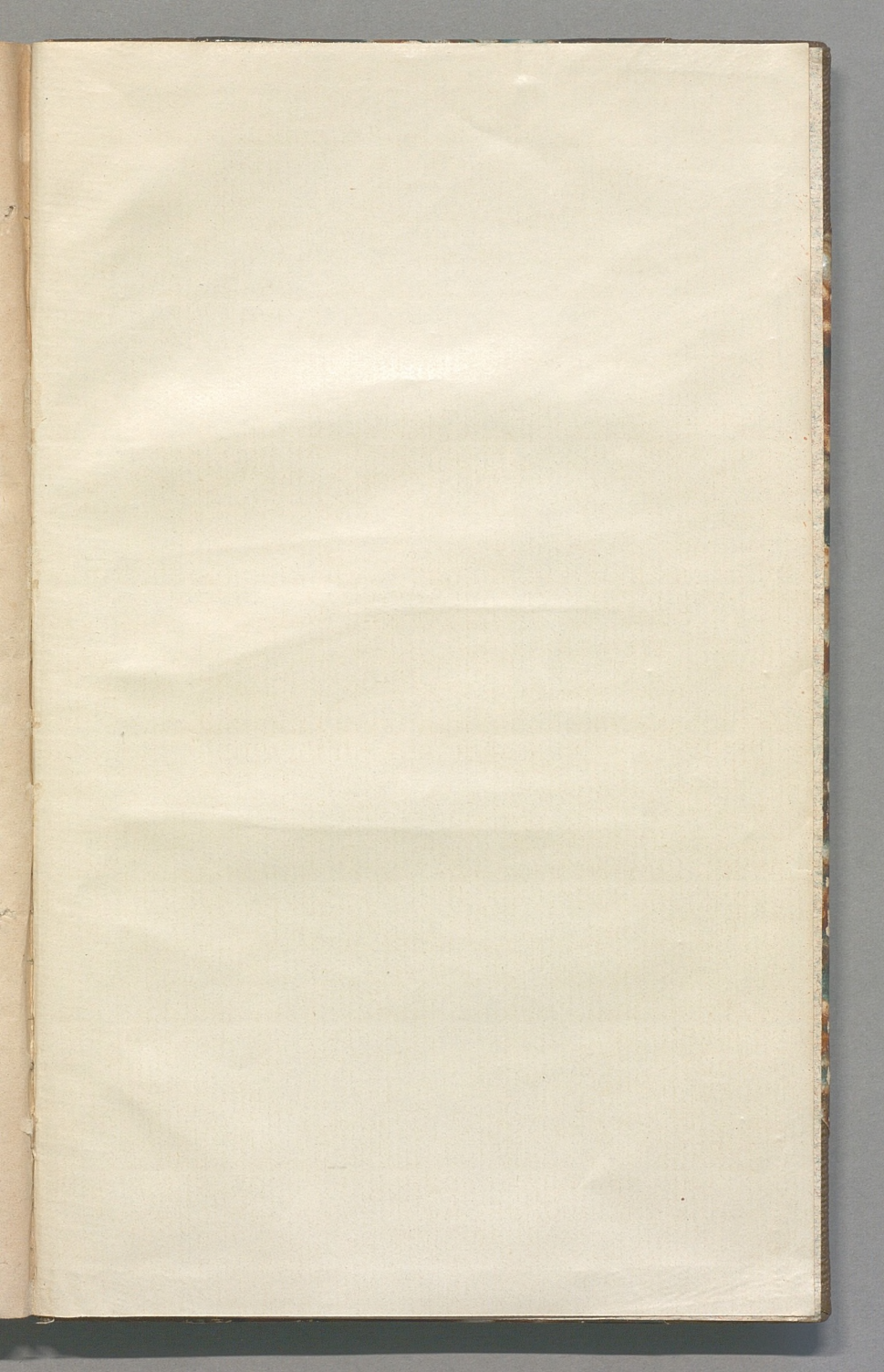
§. 25.

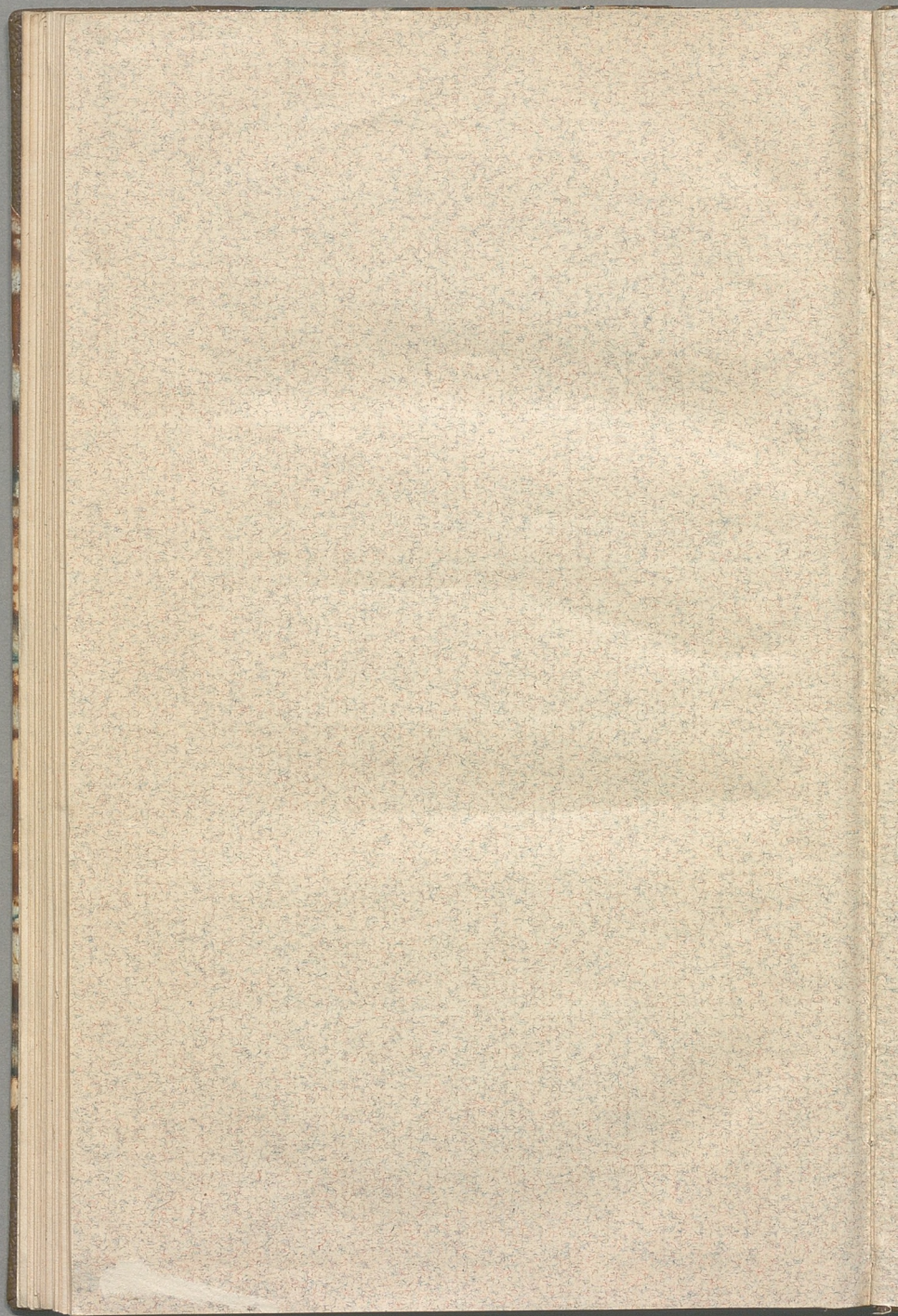
Uttrycket *objectiva tankar* betecknar den *sanning*, som skall vara filosofiens absoluta *föremål* och icke blott dess *systemål*. Men det visar i allmänhet genast en motsats och just den, om hvars bestämning och giltighet den filosofiska ståndpunktens interesse i närvarande tid och frågan om *sanningen* och om dess kännedom vänder sig. Äro tankebestämningarne behäftade med en fast motsats, d. ä. äro de endast af *ändlig* natur, så äro de icke öfverensstämmande med sanningen, som är absolut i och för sig, så kan sanningen icke inträda i tänkandet. Tänkandet frambringande endast *ändliga* bestämningar och rörande sig i sådana, kallas *förstånd* (i ordets nogare bemärkelse). Närmare är tankebestämningarnas *änd-*

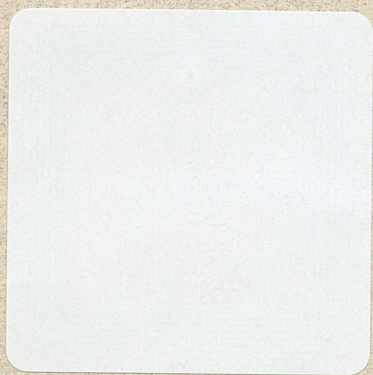
lighet att uppfatta på det dubbla sättet, det ena, att de äro *endast subjectiva* och hafva i det objectiva den blifvande motsatsen, det andra, att de såsom af *inskränkt innehåll* i allmänhet framhärda i motsatsen såväl emot hvarandra som ännu mer emot det absoluta. De *åt tänkandet gifna ställningar till objectiviteten* skola nu betraktas såsom närmare inledning, för att förklara och framkalla den betydelse och den ståndpunkt, som här *åt logiken* är gifven.

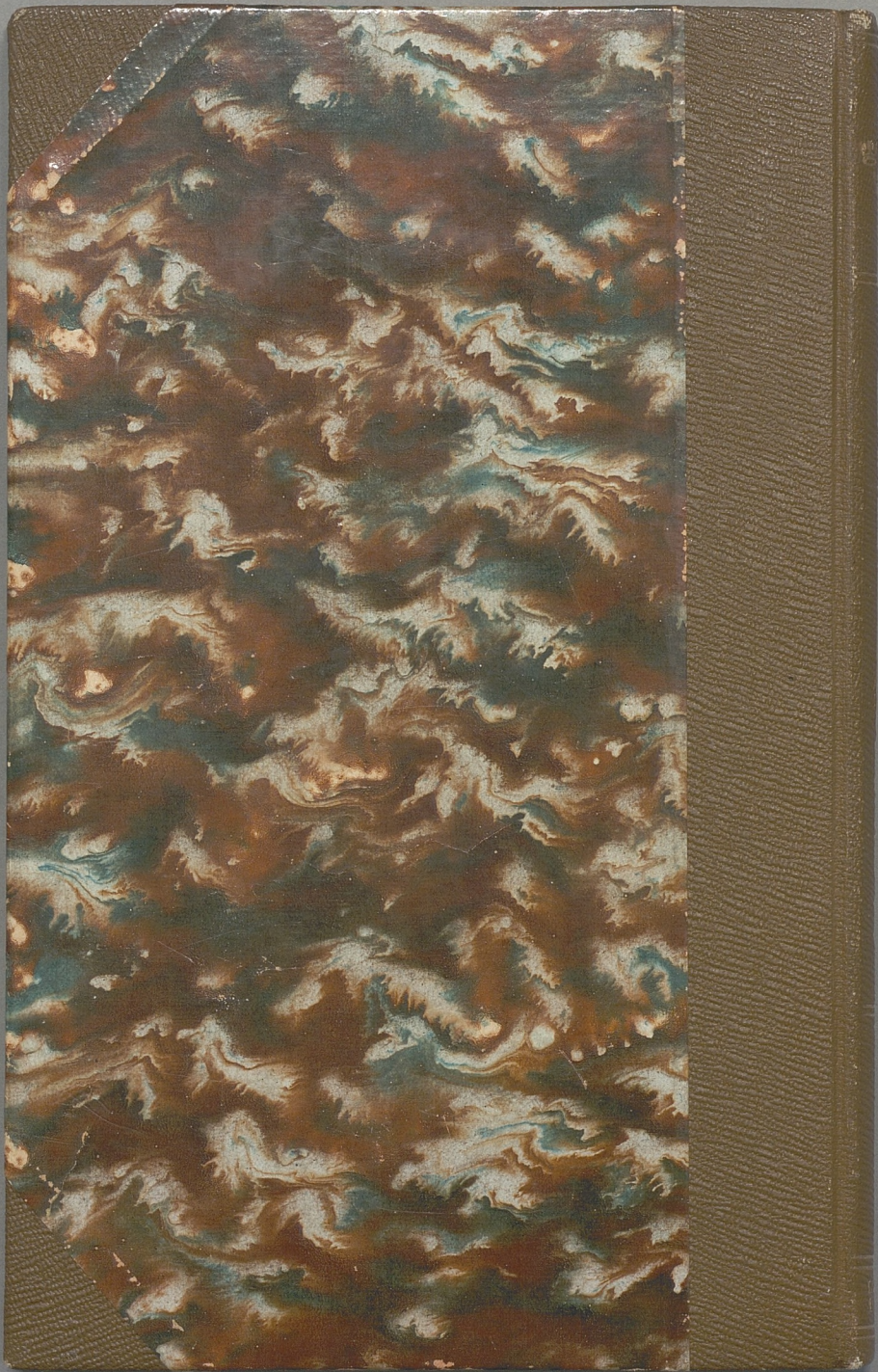
Uti min *Andens Phænomenologie*, hvilken derföre vid dess utgifvande blifvit betecknad såsom första delen af vetenskapens system, har den gången blifven tagen, att börja ifrån andens första, enklaste företeelse, *det omedelbara medvetandet*, och att utveckla dess dialectik ända till den filosofiska vetenskapens ståndpunkt, hvars nödvändighet genom denna fortgång uppvises. Men härföre gick det icke an att blifva stående vid det formella af blotta medvetandet; ty det filosofiska vetandets ståndpunkt är tillika i sig den innehållsrikaste och concretaste, således förutsätter den såsom resultat äfven medvetan-

dets concreta gestalter såsom t. ex. moralens, sedlighetens, konstens, religionens. Utvecklingen af *innehållet*, föremålen för den filosofiska vetenskapens egendommiga delar, faller därför tillika närmast uti nämnde medvetandets utveckling, hvilken synes inskränkt endast till det formella; ty för att så säga bakom medvetandets rygg måste nämnde utveckling försiggå, såvida innehållet förhåller sig såsom *det i sig* till medvetandet. Framställningen bliver derigenom mera invecklad, och hvad som tillhör de concreta delarna, faller till en del redan med uti nämnde inledning. — Det betraktande, som här skall företagas, har ännu mer det obehämliga att kunna förhålla sig endast historiskt och raisonnerande; men det skall förnämligast medverka till den insigten, att de frågor, som man i föreställningen har för sig angående *kunskapens* natur, angående *tro* och så vidare, och håller för alldeles *concreta*, i sjelfva verket referera sig till *enkla* tankebestämningar, men hvilka först uti logiken erhålla deras sanna lösning.

www.books2ebooks.eu